

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

МАТЕРІАЛИ

III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**ПРІОРИТЕТНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

29-30 червня 2021 року

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

**МАТЕРІАЛИ
III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ПРІОРИТЕТНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

29-30 червня 2021 року

**Львів
2021**

УДК 005

ББК 94.3(0)

Пріоритетні шляхи розвитку науки та освіти : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 29-30 червня 2021 року. – Львів : Львівський науковий форум, 2021. – 53 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритетні шляхи розвитку науки та освіти», організованої Львівським науковим форумом. Висвітлюються актуальні проблеми сучасної науки та освіти на сучасному етапі становлення, розглядаються сучасні наукові дискусії різних наукових напрямів.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

ЗМІСТ

АРХІТЕКТУРА.....	5
<i>Смоляр А.М., Мірошкіна І.В., Юрченко С.В. ЧИСЕЛЬНИЙ АНАЛІЗ КОМПЕНСАЦІЙ УСАДКИ БЕТОНУ В ПЛИТАХ З БУДІВЕЛЬНИМ ВИГІНОМ</i>	<i>5</i>
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ	6
<i>Кініані М.В. РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ЗАХОДІВ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ПРОТИДІЇ ПАНДЕМІЇ.....</i>	<i>6</i>
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	8
<i>Грущенко В.І. МАРКЕТИНГ ЯК АСПЕКТ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ КОМПАНІЙ</i>	<i>8</i>
<i>Левченко Г.П. ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ</i>	<i>9</i>
<i>Мальгина И.В., Семенюк А.С. АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ЭКОТУРИЗМА</i>	<i>12</i>
<i>Мірзодасєва Т.В. РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ПРОФЕСІЙНИХ АСОЦІАЦІЙ У РОЗВИТКУ ВИННОГО ТА ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ</i>	<i>13</i>
<i>Ніжнік А.А. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗПОДІЛУ РИЗИКІВ У ПРОЕКТАХ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА</i>	<i>14</i>
<i>Пась Я.І. ПРИНЦИПИ МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТОМ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ</i>	<i>16</i>
МЕДИЧНІ НАУКИ	19
<i>Кокус В.В. М. О. ВАКУЛЕНКО – ПЕРШИЙ ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ПАТОЛОГІЧ- НОЇ АНАТОМІЇ ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО ІНСТИТУТУ</i>	<i>19</i>
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ	21
<i>Borysova N.V., Melnyk K.V., Borisov V.I., Melnyk V.I. THE USAGE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES ON THE “TECHNOLOGY” LESSONS DURING A PANDEMIC.....</i>	<i>21</i>
<i>Kuzmenko A. CONCEPT ACADEMIC INTEGRITY: INTERNATIONAL CROSS- INSTITUTIONAL EXPERIENCE.....</i>	<i>24</i>
<i>Гончар В.Ф. ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ З ІНФОРМАТИКИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ</i>	<i>25</i>
<i>Дрозд Б.С. КОМПОНЕНТИ ТА ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕ- ЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ</i>	<i>27</i>

Нечерда В.Б. МЕТОД «РІВНИЙ - РІВНОМУ» У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОКЛАСНИКА СУЧАСНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	29
ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ.....	31
Козловська Х., Перхач Л.П. РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ОДНІЄЇ З УМОВ СТАНОВЛЕННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	31
Колесник О.І. ПРОФІЛАКТИКА СИНДРОМУ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	34
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ	38
Антонюк А.С., Терлецкая Н.Ф. ВЛИЯНИЕ ПЛАЗМЕННОЙ ОБРАБОТКИ НА ПРОРАСТАНИЕ СЕМЯН МНОГОЛЕТНИХ БОБОВЫХ ТРАВ	38
ТЕХНІЧНІ НАУКИ	39
Горбещь С.В., Кузьмич Л.В., Мізюрко Л.А. ВПЛИВ ХЕЛАТУ ФЕРУМУ НА МАГНІТОФОРЕТИЧНУ РУХЛИВІСТЬ SACCHAROMYCES BOULARDII CNCM I-745	39
Левченко Ю.Ю. ОБҐРУНТУВАННЯ ДВОСЕКЦІЙНОЇ КОНФІГУРАЦІЇ КОНСТРУКЦІЇ ДЛЯ КОНТАКТНО – АКУМУЛЯТОРНОГО ЕЛЕКТРОВОЗА	42
ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ.....	45
Горченко О.А. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ (НА ОСНОВІ БРИТАНСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ ХІХ СТОЛІТТЯ).....	45
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ.....	46
Кириченко В.В., Лесіна Є.В. ПРО НЕТРИВІАЛЬНУ РОЗВ'ЯЗНІСТЬ ПЕРШОЇ КРАЙОВОЇ ЗАДАЧІ В КРУЗІ ДЛЯ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОГО РІВНЯННЯ З ПЕРЕСТАВНИМИ МАТРИЧНИМИ КОЕФІЦІЄНТАМИ	46
ЮРИДИЧНІ НАУКИ	48
Великий Ю.М., Білієнко Є.Г. ЯКА ТЕХНІКА СТРІЛЬБИ НАЙБІЛЬШ ЕФЕКТИВНА: ПРИЦІЛЬНА ЧИ НАПРАВЛЕНА ?	48
Тарасевич Ю.В. ЗАКОННІСТЬ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ПРИНЦИП ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ ОРГАНАМИ ПОЛІЦІЇ.....	51

АРХІТЕКТУРА

Смоляр А.М.,

*к.т.н., доцент кафедри геодезії, землеустрою та будівельних конструкцій
Черкаського державного технологічного університету*

Мірошкіна І.В.,

*к.т.н., доцент кафедри статистики та прикладної математики
Черкаського державного технологічного університету*

Юрченко С.В.,

асистент

Черкаського державного технологічного університету

ЧИСЕЛЬНИЙ АНАЛІЗ КОМПЕНСАЦІЇ УСАДКИ БЕТОНУ В ПЛИТАХ З БУДІВЕЛЬНИМ ВИГИНОМ

Відомо, що твердіння бетону супроводжується його усадкою. Це пов'язано із хімічного взаємодією цементу та води, а також випаровуванням води. В результаті чого, відбувається збільшення густини цементного каменю, зменшення його об'єму.

Для монолітних плит перекриття усадка призводить до зменшення лінійних розмірів, що супроводжується виникненням та значним розкриттям поперечних тріщин. В подальшому поперечні тріщини можуть стати наскрізними, може змінитися схема роботи монолітної плити із конструкції, що працює на згинання, на висячу.

Арматура та наповнювач (щебінь) протидіють усадці цементного каменю. Результатом такої протидії є поява напружень розтягу у цементному камені.

Величина напружень усадки може досягати граничних значень напружень розтягу для бетону, тоді відбувається руйнування цементного каменю.

Усадка негативна властивість бетону. Існує значна кількість способів зменшення усадки. Вони пов'язані з оптимізацією складу бетонної суміші, з вибором спеціальної технології укладки бетону, з використанням різних добавок, тощо.

Пропонується конструктивний спосіб компенсації проявів усадки в бетоні за рахунок надання монолітним плитам перекриття будівельного вигину.

Поняття плити з будівельним вигином виникло у зв'язку з конструюванням плити нульового прогину. Будівельний вигин – це надлишкова довжина плити, що виникає у зв'язку з наданням плоскій плиті просторової геометрії. Таким чином плоска плита фактично стає пологою оболонкою. Під власною вагою та зовнішніми навантаженнями полого оболонка деформується і її серединна поверхня наближається до площини. Робота плити з будівельним вигином повинна завжди відповідати роботі пологої оболонки. Тому необхідно при розрахунку траєкторії вигину плити враховувати компенсацію усадки бетону.

Для визначення оптимальних параметрів монолітної плити перекриття з будівельним вигином був проведений чисельний аналіз її напружено-деформованого стану за допомогою створеного авторами програмного комплексу "Інтеграл" [1], оснований на розробленій авторами теорії осесиметричних просторових тіл [2].

Була доведена ефективність плит з будівельним вигином в порівнянні з плоскими. Вона полягає в значному зменшенні величини напружень розтягу та області дії цих напружень, також в збільшенні

області дії напружень стискування та зменшенні їх абсолютної величини [3]. Такі ефекти плити зі зворотним вигином дозволяють стверджувати, що зворотній вигин є компенсатором небажаних наслідків усадки бетону в плиті перекриття.

Розширення області стискуючих напружень та зниження величини напружень розтягу в плитах з будівельним вигином забезпечує певну компенсацію усадочних напружень розтягу. Щодо усадочних деформацій, то проблема їх компенсації полягає в додатковому збільшенні будівельного вигину плити. Дослідження форми і величини вигину для плит перекриття з вигином є важливою задачею, від вирішення якої залежить їх ефективність. Взагалі, вигин є дзеркальним відображення розрахункового прогину плити перекриття. Усадочні переміщення не є прогинами, тому вони не відображаються в будівельному вигині. Компенсація усадочних деформацій потребує додаткового збільшення вигину. В статті досліджується необхідна величина вигину плити перекриття для компенсації усадочних деформацій.

Чисельний аналіз показав, що для компенсації усадочних деформацій в плиті перекриття з будівельним вигином потрібно величину будівельного вигину збільшити приблизно на 10% від розрахункового прогину плити.

Література:

1. Свідectво про реєстрацію авторського права на твір № 71449. Комп'ютерна програма «INTEGREL-SV». Автори Смоляр А.М., Мірошкіна І.В., Юрченко С.В. Дата реєстрації 14.04.2017. Підпис: Голова Державної служби інтелектуальної власності України, в.о. голови А.А. Малиш. Документ на офіційному бланку Державної служби інтелектуальної власності України.
2. Смоляр А.М. Теорія вісесиметричних просторових тіл / А.М. Смоляр, І.В. Мірошкіна // Вісник Одеської Державної академії будівництва та архітектури/ Гол. Ред. В.С. Дорофєєв. – Одеса: Зовнішнєрекламсервіс, Випуск №54, 2014. – С. 342–349.
3. Smoliar A., Miroshkina I., Yurchenko S. Stress-strain state of the plates of zero flexure/ Materials Science. September 2015, Volume 51, Issue 2, pp 276-280.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Кініані М. В.

*аспірант Інституту підготовки кадрів
державної служби зайнятості України, м. Київ*

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ЗАХОДІВ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ПРОТИДІЇ ПАНДЕМІЇ

Оцінюючи результативність заходів публічної політики у сфері охорони здоров'я щодо протидії пандемії встановлено, що «найуспішнішими в досягненні сприятливої епідемічної ситуації з новою коронавірусною інфекцією COVID-19 опинилися країни Східної Азії (Китай, Тайвань, Південна Корея), а також Норвегія, де найнижчі показники кількості інфікованих в розрахунку на 1 млн населення і кількості смертей на 100 тис. населення» [1].

Сфера охорони здоров'я як інституційно-інструментальний засіб впливу на стримання пандемії у більшості національних держав сьогодні постає перед значними викликами неспроможності

належного реагуванні та протидії пандемії. Виходячи із цього першочерговим кроком є реформування сфери охорони здоров'я, що тим самим має сприяти з одного боку сталості її інституційного розвитку, а з іншого боку мобільності належного реагування на виклики пандемії. Слідуючи такій функціональній логіці експертами ВООЗ запропоновано реформаційний алгоритм модернізаційного зміцнення сфери охорони здоров'я в умовах протидії пандемії. Складовими такого алгоритму виступають:

- відновлення централізованої системи управління охороною здоров'я в країні на чолі з Міністерством охорони здоров'я, що передбачає запровадження чіткого підпорядкування всіх служб, які відповідають за безпеку здоров'я населення;
- збільшення державних витрат на охорону здоров'я до 6 % ВВП як мінімум;
- відновлення бюджетного фінансування системи охорони здоров'я (передбачається об'єднання державного та місцевого бюджетів з наступним перерозподілом у регіони);
- відновити оплату медичних організацій за кошторисом, яка покриває їх базові витрати, відповідно забезпечує їх діяльність незалежно від потоку пацієнтів і встановлених тарифів. Розташування та потужності цих організацій має бути обґрунтована виходячи з потреб населення у медичній допомозі та її територіальній доступності;
- забезпечити якість медичної освіти і розвиток медичної науки, в тому числі створити умови для забезпечення безперервної медичної освіти, встановити оплату праці професорсько-викладацького складу медичних вузів і коледжів (базові оклади) в 2 рази вище, ніж у практикуючих лікарів і медичних сестер, збільшити фінансування медичної науки в 3 рази від існуючого рівня (з 0,04 до 0,12% ВВП; для довідки: в розвинених країнах - 0,3-0,4% ВВП);
- забезпечити постійну готовність до епідемій для чого сформувати під керівництвом відповідних інституцій публічного управління у сфері охорони здоров'я систему постійної готовності до надзвичайних ситуацій (катастроф, епідемій), в тому числі розробити державну програму дій при надзвичайних ситуаціях, проводити навчання і публікувати державний звіт за встановленими показниками, розрахувати і створити резерви ліжкових потужностей, підготовлених медичних кадрів (які можна швидко мобілізувати), запасів антисептичних засобів та інших витратних матеріалів, виділити спеціальне фінансування за цими статтями. Це передбачає створення Спеціального Оперативного центру з повноваженнями щоденного проведення оперативних нарад із засобами масової інформації та координації роботи суміжних відомств.

Аналізуючи сферу охорони здоров'я як інституційно-інструментальний засіб впливу на стримання пандемії, доцільно враховувати функціональність впливу останньої на сталість функціонування медичної системи загалом. В даному відношенні держава через сферу охорони здоров'я має демонструвати оперативність реагування на епідеміологічну ситуацію. У підтвердження цього у більшості національних держав було подовжено дію дозвільних документів, а також тимчасово були зняті обмеження щодо допущення медичних працівників до надання медичної допомоги у разі відсутності відповідного сертифікату. Це відповідним чином свідчить про новий алгоритм функціонування сфери охорони здоров'я в умовах пандемії враховуючи спеціальну оцінку умов праці населення та перепрофілювання медичних закладів.

Обґрунтовуючи сферу охорони здоров'я як інституційно-інструментальний засіб впливу на стримання пандемії доцільно також враховувати потенціал її спроможності забезпечити сталий розвиток суспільства після пандемії. Виходячи із цього більшість національних систем сфери охорони здоров'я мають забезпечити «готовність держав повернення до функціонування суспільства в нормальних умовах, коли захворюваність матиме чітку і неухильну тенденцію до

зниження, а на перспективу, щоб уникнути чергового загострення» [2]. Виходячи із цього сфера охорони здоров'я в умовах пандемії національних держав має піддаватись перманентній інституційній деконструкції, яка передбачає системне оновлення нормативно-правових актів спрямованих на подолання пандемії шляхом запровадження дієвих інструментів підтримки різних суспільних прошарків та сфер суспільного розвитку. З огляду на це, сфера охорони здоров'я зберігаючи «високий ступінь готовності до можливих повторних спалахів пандемії» має поступово повертатись у сталий етап функціонування. Відповідно до цього вона має «повернутись до попереднього профілю відновлення надання планової медичної допомоги» враховуючи «незавершеність» епідеміологічної ситуації.

Література:

1. Inglesby T.V. (2020). Public health measures and the reproduction number of SARS-CoV-2. Jama. DOI: <https://doi.org/10.1001/jama.2020.7878>
2. Gottlieb S., Rivers C., McClellan M., Silvis L., Watson C. National coronavirus response: A road map to reopening. American Enterprise Institute. March 28, 2020. URL: <https://www.aei.org/research-products/report/national-coronavirus-response-a-road-map-to-reopening>

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Грущенко В.І.

студентка 4 курсу

кафедри промислового маркетингу

Національного технічного університету України

"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

МАРКЕТИНГ ЯК АСПЕКТ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ КОМПАНІЙ

Актуальність теми обумовлена специфікою фармацевтичного ринку, що в свою чергу впливає на стратегію конкурентної боротьби. У даному випадку зрощення сили та просуванням компанії на ринку займається відділ маркетингу. Враховуючи тенденцію до зростання фармацевтичного ринку України, компаніям необхідно здійснювати маркетингові дослідження та вкладати кошти у просування лікарських засобів.

Дослідженням теми актуальності використання маркетингу у фармацевтичній галузі займалися Мнушко З. М.[1], Дрьомова Н. Б.[2] та Громовик Б. П.[3]. В даних роботах розглянуто аспекти функціонування фармринку, методологія маркетингового просування препаратів та сконцентровано увагу на системі управління сферою обігу товарів.

Метою даної роботи є висвітлення необхідності застосування елементів маркетингу для вивчення фармацевтичного ринку та ефективного функціонуванні на ньому, визначити необхідну структуру потоків маркетингової інформації, що забезпечать налагоджений процес функціонування компанії.

Головною особливістю маркетингу на фармацевтичному ринку є ускладнена структура роботи у схемі «продавець-покупець», так як у процесі маркетингового стимулювання необхідно

сконцентрувати увагу не тільки на кінцевому споживачі та покупці, а й на особах, що залучені до процесі прийняття рішення про покупку. Основними об'єктами із якими працює маркетинговий відділ компанії – це лікарі, що рекомендують лікарські засоби та виписують рецепти, фармацевти, що працюють у аптечних мережах та їх пацієнти/клієнти. Специфіка маркетингової діяльності на фармринку обумовлена специфікою товару, а саме його споживчими властивостями: ефективністю, цільовою аудиторією, вартістю лікування тощо.

Для отримання необхідної інформації, щодо кон'юнктури ринку, діяльності конкурентів та існуючих тенденцій, компанії необхідно створити відділ маркетингу, що вивчить існуючі стратегії/тактики та здійснюватиме комплексне дослідження ринку, що включає в себе наступні елементи: вивчення поведінки споживача, сегментація ринку та вибір цільових сегментів для роботи, аналіз можливостей підприємства та розробка майбутнього позиціонування. На основі здійсненого дослідження виконується розробка комплексу маркетингу для фармацевтичної компанії: ціноутворення, розробка самого препарату, вибір методів збуту та просування.

Ефективне функціонування компанії можливе, лише за умови отримання повної інформації, щодо моніторингу ринкового середовища. Так як маркетинг направлений на задоволення потреб споживача фармацевтичної продукції, тому будь-яке маркетингове дослідження починається саме з вивчення споживчих потреб та комплексного дослідження фармацевтичного ринку.

Висновок. Основним напрямком діяльності компанії у сучасному світі є не тільки створення та вироблення товару, а повноцінна розробка маркетингової стратегії майбутнього просування його на ринку. Тому спеціалістам необхідно сконцентрувати свою увагу на професійному здійсненні маркетингових досліджень, на основі яких буде розроблено стратегію подальших дій.

Література:

1. Мнушко З. М. Менеджмент та маркетинг у фармації. Ч. II. Маркетинг у фармації : підруч. для фармац. вузів і ф-тів / З. М. Мнушко, Н. М. Діхтярьова. — Х. : Основа, 1999.
2. Дрёмова Н. Б. Потребитель товаров фармацевтического рынка: женский потребительский профиль / Н. Б. Дрёмова // Аптечный бизнес. — М., 2006. — № 4.
3. Громовик Б. П. Удосконалення діяльності фармацевтичних фірм-виробників щодо просування лікарських засобів на вітчизняний ринок : методичні рекомендації / Б. П. Громовик, О. О. Кухар ; Укр. центр науково-методологічної інформації та патентно-ліцензійної роботи. — Л., 2000.

Левченко Г. П.,

здобувач

Університету митної справи та фінансів

ОБґРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Формування потенціалу підприємств ресторанного бізнесу є складним та комплексним завданням. Вирішення якого, в тому числі, залежить від типу застосованого потенціалу підприємства, принципів та методів його формування. Тому доцільно, в першу чергу, визначитися із видом потенціалу, який максимально об'єктивно відображатиме сутність самого поняття «потенціал», враховуватиме усі зазначені характеристики, а також відповідатиме галузевим та специфічним особливостями ресторанного господарства.

Узагальнюючи позиції вчених, можна відзначити два основні напрями думок:

- 1) типологія потенціал за сукупністю простих різновидів [1–5];
- 2) класифікація за системою ознак [7–9].

Проте серед прихильників кожного із підходів також немає однастайності. Так, Д. Воронков [2, с. 42] виділяє конкурентоспроможний, стратегічний, підприємницький, маркетинговий, виробничий, людський, економічний, ринковий потенціали. Його класифікація обґрунтована наявними можливостями підприємства та їх проявами. Г. Дорошук та Г. Граціотова [3, с. 193] поділяють потенціал за методами управління змінами: метод, спрямований на людей і культуру; метод, спрямований на структуру і стратегію; метод, спрямований на задачі і технологію. У своїй роботі науковець спирається на твердження, що потенціал є джерелом та інструментом стратегічних змін [3, с. 193]. У роботі [4] потенціал класифікується за фінансовим критерієм, як найбільш вагомим в системі управління підприємством.

Дослідження А. Асаула, М. Войнаренка, С. Князева [5, с. 35] ґрунтується на загальноекономічному розподілі потенціалу за напрямками діяльності суб'єкта господарювання: економічний, науково-технічний, природно-ресурсний, екологічний. Аналогічного підходу дотримується й низка інших науковців [5, с. 37].

Аналізуючи вказані позиції науковців, підкреслимо, що вони не є дискусійними або взаємовиключними. Кожен тип потенціалу, який виокремлено в роботах, є достатньо обґрунтованим та доречним до застосування у науково-функціональній площині, яка є об'єктом дослідження.

На противагу цьому підходу, є прихильники більш складних класифікацій потенціалу, які розподіляють його за системою ознак.

Наприклад, в роботі В. Овдієнко та В. Котлова [7] потенціал класифікується за такими ознаками: сфера суспільного виробництва; рівень досягнень; зміст; структура. В межах кожної, науковці виділяють відповідні види. Ю. Карпенко [8, с. 111] виділяє види потенціалу за ознаками терміновості застосування та мети аналізу. Однак, незважаючи на різні типи ознак, види потенціалу у їх складі є близькими за змістом. У роботі М. Усика [9] предметно досліджується інноваційний потенціал, але до його класифікації застосовуються спільні із загальним потенціалом ознаки: за фактичним використанням; за відокремленням реальних можливостей; за критерієм досягнення цілей; за ступенем впливу людського капіталу на реалізацію інноваційних ідей інноваційного характеру.

Таким чином, формування окремої класифікації потенціалу підприємства як результату систематизації існуючих підходів не постає можливим унаслідок суміжності їх сутності та складових. В цьому контексті визначальним вважаємо думку науковців М. Войнаренка, О. Осауленка, Л. Скоробагата [6], яка полягає у тому, що структура потенціалу зумовлюється його галузевою належністю, особливостями й цілями діяльності, однак враховуючи при цьому ключові підходи до визначення самої дефініції «потенціал».

До особливостей галузі ресторанного господарства можна віднести: високий рівень конкуренції; нестійкий попит; надмірну чутливість до зовнішніх чинників та коливань; наявність розгалужених супутніх послуг; підвищену рентабельність бізнесу; високу ліквідність.

Наряду із цим, деталізація авторського бачення сутності потенціалу як сукупності наявних та прихованих ресурсів, що утворена під впливом зовнішніх й внутрішніх чинників, застосування та розподіл якої забезпечують підприємству ресторанного бізнесу реалізацію поставлених завдань, дозволяє виокремити три ключові характеристики потенціалу: дуальність потоків, цілеспрямованість, ресурсорієнтованість (рис. 1).

Рисунок 1 – Базові характеристики потенціалу підприємства ресторанного господарства

Синтезуючи обрану позицію, а також галузеву специфіку ресторанного господарства, можна виділити такий основоположний аспект як ресурсоорієнтованість.

Таким чином, вищезазначене обумовлює пріоритетність застосування складових, методів й підходів до формування на підприємствах ресторанного бізнесу саме ресурсного потенціалу. Подальші напрями дослідження становитимуть встановлення суті, змісту та визначення складових та їх проявів на підприємствах ресторанного бізнесу.

Література:

1. Кравченко О.М., Водяньська Н.А. Управління конкурентоспроможністю підприємств ресторанного господарства. Матеріали IV науково-практичної Інтернет-конференції «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті» (Одеса, 12–19 грудня 2013 р.). Одеса : ОНПУ, 2013. С. 54–56.
2. Воронков Д.К. Потенціал підприємства як основа реалізації змін в його діяльності. *Культура народів Причорномор'я*. 2010. № 195. С. 41–44.
3. Дорошук Г.А., Граціотова Г.О. Формування та оцінка потенціалу стратегічних змін на підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2018. № 8. С. 191–197.
4. Нагорнюк О.В. Класифікація видів фінансового потенціалу підприємства. *Інтелект XXI*. 2018. № 1. С. 104–109.
5. Производственно-экономический потенциал и деловая активность субъектов предпринимательской деятельности : монография / А.Н. Асаул, М.П. Войнаренко, С.Я. Князев [та ін.] ; за ред. А.Н. Асаула. СПб. : АНО ИПЭВ, 2011. 321 с.
6. Економічний потенціал підприємства: обліково-статистичний та інформаційно-технологічний контекст: монографія / М.П. Войнаренко, О.Г. Осауленко, Л.В. Скоробагата [та ін.] ; за ред. О. Г. Осауленка. К.: ДП Інформ.-аналіт. агентство, 2010. 223 с.
7. Овдиенко В. Н., Котлов В. А. Производственный потенциал предприятия. М.: Экономика, 2002. 559 с., 2010. 223 с.
8. Карпенко Ю. В. Класифікаційний аспект економічної категорії «потенціал». *Комунальное хозяйство городов* : Науч.-техн.сб. Вып. 48. 2003. С. 109 – 113.
9. Усик М. К. Класифікація видів інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2010. № 2 (9). С. 216–226.

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ЭКОТУРИЗМА

Экотуризм является хорошим инструментом защиты первозданных экосистемы, развития сельских общин, формирования экологического и социального сознания туристической индустрии и т.д.

Концепция экотуризма была впервые использована К.Миллером в 1978 г. в документе о планировании национального парка для экологического развития в Латинской Америке и документация, подготовленная Environment Canada в отношении набора дорожных «экотуров», которые были разработаны в период середины 70-х гг. - начала 80-х гг. XX века [1].

Кембриджский словарь определяет экотуризм как «бизнес по организации отдыха в местах с природной красотой таким образом, чтобы помочь местным жителям и не нанести вред окружающей среде» [2]. Международное общество экотуризма определяет экотуризм как «ответственное путешествие по природным территориям, которое сохраняет окружающую среду, поддерживает благополучие местных жителей и включает интерпретацию и обучение гостей и персонала» [3]. Таким образом, по своей сути, экотуризм является особым видом туризма, посредством которого можно свети к минимуму воздействие на окружающую среду. Так же экотуризм позволяет избежать негативного воздействия многих крупномасштабных туристических проектов, предпринимаемых в районах, которые ранее не были развиты.

Для особо охраняемых природных территорий экотуризм является базовым видом туризма. Однако, как показывает практика, экотуризм часто приводит к деградации экосистем особо охраняемых природных территорий. Это связано, в частности, с достаточно большим потенциальным количеством туристов. Другим немаловажным аспектов в проблемном поле развития экологического туризма является отсутствие стратегического планирования экологического туризма, а также разработки новых востребованных туристических продуктов (в том числе на внешнем рынке). В Беларуси, например, не достигнуты ожидаемые экономические результаты от введения безвизового режима при посещении национальных парков.

Развитие экотуризма является одним из приоритетных направлений развития особо охраняемых природных территорий. И в данной связи необходимо разработать четкую стратегическую концепцию его развития исходя из различных характеристик особо охраняемых природных территорий, таких как территориальная принадлежность, уровень квалификации рабочей силы и т.д.

Литература :

1. Miller, K. Planning National Parks for Ecodevelopment: Methods and Cases from Latin America / K. Miller // University of Michigan: Ann Arbor. – 1978. - 118 p.
2. Ecotourism. - Cambridge Dictionary[Электронный ресурс]. Режим доступа - <https://dictionary.cambridge.org/ru>. – Дата доступа 20.06.2021
3. What Is Ecotourism? - Международное общество экотуризма [Электронный ресурс]. Режим доступа - <https://ecotourism.org/>. – Дата доступа 21.06.2021

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ПРОФЕСІЙНИХ АСОЦІАЦІЙ У РОЗВИТКУ ВИННОГО ТА ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ

Індустрія гастрономічних подорожей у світі з кожним роком зростає. На початку XXI ст. вона потребує міжнародного організаційного об'єднання і регулювання діяльності всіх зацікавлених суб'єктів.

У 2003 р *Еріком Вольфом* була заснована **Всесвітня асоціація гастрономічних подорожей (WFTA)** як некомерційна і неурядова організація (НУО) і сьогодні вважається провідним світовим авторитетом в сфері туризму, пов'язаного з продуктами харчування та напоями [1]. Щорічно Асоціація обслуговує близько 200,000 150 чоловік з XNUMX країн світу.

Місія цієї організації: Збереження і популяризація кулінарних культур через гостинність і туризм.

WFTA - це експерти в кулінарії, потужний інструмент для економічного і суспільного розвитку, а також в дослідження харчового туризму, професійна сертифікація та створення цінних ресурсів для власників бізнесу і підприємців. Організація працює з партнерами, щоб використовувати продукти харчування і напої, щоб створити сильне відчуття місця, тим самим збільшуючи кількість прибуттів відвідувачів; капітал бренду призначення; і експортний попит на продукти харчування і напої в їх регіоні. Надає співтовариствам інструменти для захисту їх унікальної кулінарної культури і гастрономічного спадщини.

Організація пропонує сертифікації для туроператорів та гідів.

FoodTrekking Awards заснована в 2016 році [2]. Програма була першою в галузі гастротуризму і на сьогоднішній день є найбільшою в галузі WFTA програмою, яка визнає передовий досвід та інновації в сфері гастрономічного туризму. З 2016 року WFTA нагородила понад 2016 переможців. Всі роботи справедливо оцінюються конфіденційною комісією міжнародних галузевих експертів. Судді розглядають кожну заявку на основі критеріїв, передбачених для цієї категорії. Їх голоси складаються для складання короткого списку кандидатів-переможців. Потім судді визначають остаточних переможців. Переможці, які посіли перше і друге місце, вибираються в кожній категорії.

Міжнародний інститут гастрономії, культури, мистецтв і туризму - IGCAT [3] - це некомерційний інститут, створений у 2012 році, що працює з регіональними консорціумами зацікавлених сторін у галузях гастрономії, культури, мистецтва та туризму. Він розраховує на досвід світової мережі експертів і працює у партнерстві зі спеціалізованими міжурядовими організаціями.

IGCAT має на меті розширити можливості місцевих громад шляхом підвищення обізнаності про важливість захисту та пропаганди окремих продуктів харчування, культури, мистецтва та сталого туризму. Це важливо для балансу з глобалізованими харчовими тенденціями, які впливають на нашу планету, здоров'я та місцеву економіку.

IGCAT надає нагороду «Регіон гастрономії» та є офіційним секретаріатом Платформи світових регіонів гастрономії. Крім того, Інститут розробив премію молодого кухаря, місцевий конкурс подарунків на їжу, найкращий досвід відвідувачів та меню харчових фільмів.

Якщо говорити про окремі країни, то прикладом організаційного інструменту в еногастротуризмі є Іспанія.

В Іспанії є **Іспанська асоціація вина і кулінарного туризму (Spanish Association of wine and culinary tourism)** - некомерційна, національна, професійна організація, що представляє країну і виступає за спільні інтереси професіоналів туризму, що спеціалізуються на винно-продовольчому туризмі в Іспанії [4].

Метою цієї організації є просування нових тенденцій на ринку дозвілля, пропозиція нових захоплюючих і унікальних пропозицій для задоволення запитів туристів, що приїжджають до Іспанії. Асоціація складається з членів, які відповідають наступним вимогам: компанії, що займаються гастрономічним туризмом, які є резидентами Іспанії, платять податки і ті, хто на законних підставах працює в цьому секторі, наприклад, туристські агентства.

Ще в 2009 р на підставі договорів, укладених в рамках виставки FITUR, між сімома іспанськими муніципалітетами (Лансароте, Камбріле, Хіхон, Сан Себастьян, Лерида, Сантьяго де Кампостела і Вальядолід) була створена асоціація, метою якої стало створення якісного туристичного продукту, що базується на гастрономічною культурі.

В Україні в січні 2021 року було створено **Громадську Спілку «Всеукраїнська асоціація гастрономічного туризму»** [5] задля об'єднання всіх учасників туристичного ринку з метою втілень сучасних, якісних, та безпечних гастрономічних вражень.

Література:

1. Офіційна сторінка Всесвітньої асоціації гастрономічних подорожей (WFTA). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://worldfoodtravel.org/ru/about-world-food-travel-association/>
2. Офіційна сторінка FoodTrekking Awards. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://worldfoodtravel.org/ru/2020-awards-winners-announced/>
3. Офіційна сторінка Міжнародного інституту гастрономії, культури, мистецтв і туризму – IGCAT. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://igcat.org/about-igcat/>
4. Офіційна сторінка Іспанської асоціації вина і кулінарного туризму (Spanish Association of wine and culinary tourism). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://spainfoodandwinetourism.com/>
5. Офіційна сторінка Громадської Спілки «Всеукраїнська асоціація гастрономічного туризму». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://foodtravel.com.ua/about/>

Ніжнік А.А.,
аспірантка

Національного транспортного університету

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗПОДІЛУ РИЗИКІВ У ПРОЕКТАХ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Аби проект державно-приватного партнерства (ДПП) був успішним, необхідно досягти цілі, які було визначено у самому початку створення проекту. Якщо цілі досягнуті, проект можна визнати успішним. Цілі іноді пропускаються з певними похибками, які є прийнятними; однак, коли результати проекту відхиляються від очікуваних цілей до неприйнятної межі, проект можна визнати невдалим. Для досягнення цілей у проекті, потрібно ефективно керувати ризиками.

Загалом завершення проекту може свідчити про успіх. Незавершений або занедбаний проект може розцінюватися як невдалий проект. Багато проектів ДПП в усьому світі зазнали краху через

те, що одна (або обидві) сторони вийшли з партнерства. Наприклад, проектна компанія може вийти з партнерства, якщо очікувана рентабельність інвестицій не може бути реалізована.

Переговори між урядом та приватним сектором є загальним явищем, особливо через довгостроковий характер ДПП; тим не менше великі переговори (повторні переговори) контрактів про ДПП можуть бути великою загрозою для успіху ДПП. Крім того, приватний сектор може мати більшу переговорну силу під час повторних переговорів, що дозволяє їм накладати більше гарантій (платежів) від урядів на свою користь.

У ДПП уряд та приватна компанія можуть мати різні мотивації, і те, що уряд вважає успіхом, та те, що приватний сектор вважає успіхом, може бути не однаковим. Є кілька аспектів ДПП, які спонукають обидві сторони до досягнення подібних цілей.

Досягнення балансу між урядом та приватним сектором щодо рівня успіху, якого досягли (або хочуть досягти) обидві сторони, може бути хорошим показником успіху в ДПП. Ця концепція поширена в літературі і зазвичай називається безпрограшною. Ефективна система управління є життєво важливою для реалізації успіху проектів шляхом ефективного розподілу ризиків. Тому уряд несе відповідальність за регулювання чітко визначених контрактів, які можуть забезпечити взаємовигідний баланс як для уряду, так і для приватного сектору.

Також, важливо зазначити, що передача ризику в ДПП повинна бути справжньою, щоб вона не покладала прихованих витрат, зобов'язань або зобов'язань перед урядом. Для уряду ефективне розподілення ризиків має полягати не лише у передачі якомога більше ризиків приватному сектору, а більше про покращення результатів шляхом розподілу ризиків, щоб ними можна було ефективно управляти за менших витрат. З іншого боку, приватний сектор не повинен стягувати надмірні премії за перенесення ризиків. Договори ДПП повинні розроблятися та обговорюватися, щоб заохотити обидві сторони досягти балансу, вигідного для всіх, шляхом ефективного розподілу ризиків та відповідальності.

Багато досліджень зосереджено на опортунізмі агентів, де прослідковується думка, що агенти є автономними і схильні максимізувати власні інтереси за рахунок принципалів. Що стосується ДПП, уряд може захотіти реалізовувати проекти ДПП з метою економічного розвитку та поліпшення соціальних проектів, тоді як приватні фірми не будуть розділяти ці цілі як пріоритет і мотивовані прибутком, а отже, можуть більше зосередитись на ефективності. З іншого боку, вони також можуть сприяти зменшенню витрат, що може призвести до скорочення витрат та зниження результатів.

З точки зору укладання контрактів між двома фірмами, власність відіграє важливу роль стосовно влади в процесі прийняття рішень під час переговорів про неповні контракти. Однак, ДПП різняться, оскільки однією із сторін контракту є уряд, який також виконує функції регулятора. У ДПП залишкові права залишаються за урядом, хоча приватна фірма може мати право власності. Приватний сектор може мати право приймати рішення щодо того, як послуги виробляються та надаються, проте коли справа стосується інших аспектів, таких як ціноутворення та технічні характеристики, остаточне слово має уряд. Важливо, щоб уряди зберігали ці залишкові права для регулювання приватного сектору, і іноді опортунізм з боку урядів може бути необхідним з соціальної точки зору, однак агенти можуть спробувати захистити свою приватну інформацію, як стратегію захисту своєї майбутньої ренти в передбачення опортуністичної поведінки урядів.

Моделюючи взаємозв'язок між інформованим агентом та неінформованим, наголошується на двох проблемах: несприятливий відбір та моральний ризик.

Несприятливий відбір відбувається, коли довіритель вибирає агента, який може бути не найкращим або найбільш підходящим. Проблема виникає, оскільки довіритель не може повністю знати здібності агента ні на момент відбору (попередньо), ні поки агент знаходиться за контрактом.

Проблема виникає, коли агент діє умовно, за відсутності належної інформації для принципала, а витрати, пов'язані з отриманням цієї інформації, великі. Перед підписанням контракту принципалу потрібна інформація щодо агента. Потенційних агентів може бути декілька, і довіритель повинен вибрати агента, виходячи з його здатності виконувати свої функції. Коли уряд не може отримати цю інформацію, може виникнути несприятлива проблема відбору, якщо обраний агент, який може бути не найбільш підходящим. Це може призвести до подальших проблем низької продуктивності агента на попередніх етапах, що вплине на результати проекту.

Моральний ризик - це ситуація, коли агент може діяти кон'юнктурно, щоб досягати їх власних цілей, а не головних. Прикладами моральної небезпеки можуть бути приватні компанії, які знижують якість з метою зменшення виробничих витрат, або переконання урядів надавати вищі субсидії.

Моральна небезпека може призвести до того, що агенти не дотримуються стандартів, на які вони здатні. Коли агенти мають більше інформації щодо проекту, а принципали погано інформовані, вони можуть використати ситуацію на свою користь, намагаючись збільшити власну корисність. Коли існує інформаційна асиметрія, приватний сектор може маніпулювати ситуацією, надаючи неправильну інформацію уряду, і може використовувати інформаційну асиметрію, щоб приховати свої опортуністичні дії. Тут основним акцентом приватного сектору є максимізація прибутку та відшкодування витрат, а отже, вони можуть діяти так, що можуть негативно вплинути на проект. Це може призвести до зниження ефективності та якості проектів, а також може призвести до невиконання соціальних цілей.

Застосування підходу теорії основних агентів підходить для вивчення розподілу ризиків у ДПП з точки зору уряду.

ДПП характеризуються інформаційною асиметрією та проблемами морального ризику. Можна застосувати переконливий випадок застосування теорії ігор на основі обговорюваних факторів опортунізму. Тим не менш, слід зазначити, що однією з головних проблем використання моделі теорії ігор є припущення, що кожен гравець у грі повинен знати функції витрат іншого гравця. Для його застосування в контексті цього дослідження слід було б припустити, що і уряд, і приватна компанія мають знання про стратегії іншої на відміну від її власних стратегій і здатні побудувати матрицю виплат для можливого рішення.

Розуміння природи та характеру відносин головних агентів та проблем, що виникають при закупівлі проектів ДПП, є ключовим кроком у управлінні їх виснажливими наслідками. Підхід теорії основних агентів може дати уявлення про ефективний розподіл ризиків, оскільки він ставить інформаційну асиметрію та опортунізм в центр аналізу та може враховувати рівень ефективності, якого досягають різні механізми.

Пась Ярина Іванівна

ПРИНЦИПИ МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТОМ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

Банківський маркетинг – це вид діяльності, який перетворює потреби клієнтів у доходи банку і який спрямований на задоволення потреб клієнтів шляхом обміну. Це також ринкова концепція управління науково-технічною, виробничою та збутовою діяльністю банку, яка спрямована на вивчення ринку та економічної кон'юнктури з метою отримання прибутку, конкретних запитів споживачів і орієнтацію на них продуктів, які виробляються банком [1].

Управління маркетингом в банку є процесом планування і реалізації політики ціноутворення, просування банківських продуктів на фінансовому ринку, який здійснюється шляхом обміну та задоволення потреби як окремих осіб, так і банку. З іншої позиції, це управління попитом і пропозицією, яке здійснюється, коли одна із сторін потенційного обміну розробляє і використовує засоби досягнення бажаної дії інших сторін [2, с. 1245].

Розглянуті трактування дають можливість визначити, що маркетингове управління розвитком банківського бізнесу – це цілеспрямовані дії суб'єктів управління на діяльність банку щодо регулювання його позиції на фінансовому ринку за допомогою маркетингових заходів. Мета маркетингового управління розвитком банківського бізнесу полягає ефективному функціонуванні банку на фінансовому ринку та отриманні прибутку за допомогою використання маркетингових заходів, які збільшать обсяги продажу банківських продуктів, забезпечать конкурентоспроможність. Головним завданням є задоволення потреб наявних та потенційних клієнтів, а також внутрішніх потреб банку.

Принципи маркетингового управління розвитком банківського бізнесу – це маркетингові правила та норми, які спрямовані забезпечення банку всією потрібною інформацією, яка необхідна для організації процесу впровадження і реалізації банківського продукту чи послуги на фінансовому ринку, що сприятиме ефективному функціонуванню банку та отриманню ним прибутку в довгостроковій перспективі.

При здійсненні маркетингового управління розвитком бізнесу банк повинен дотримуватися відповідних принципів (табл. 1). Їх дотримання дасть змогу не лише отримувати конкурентні переваги на фінансовому ринку, але й визначати потреби наявних та потенційних клієнтів. Вказані принципи, класифіковано на дві групи: інформаційні та організаційні. Інформаційна група принципів спрямована на забезпечення банку всіма необхідними даними, починаючи від розробки нового банківського продукту до вилучення цього продукту із продажу.

Таблиця 1

Принципи маркетингового управління розвитком банківського бізнесу

№ з/п	Групи принципів	Назви принципів	Характеристика принципів
1	Інформаційні	Науковість	Забезпечення банку необхідними маркетинговими розробками в галузі планування, моделювання іміджу, фірмового знаку, дизайнерських оформлень структурних підрозділів, прогнозування продажів банківських товарів та послуг, оцінки маркетингових ризиків, створення нових банківських продуктів і послуг, а також удосконалення існуючих
		Об'єктивність інформації	Забезпечення банку достовірною інформацією фінансових показників діяльності банку від продажу банківського продукту чи послуги
		Інформованість	Забезпечення банку аналізом реального стану фінансового ринку для оцінки сильних та слабких сторін, конкурентів для прийняття управлінських рішень по зміцненню позицій банку

2	Організаційні	Прибутковість	Забезпечення банку прибутком у довгостроковій перспективі від здійснення діяльності пов'язаної з продажем банківських продуктів і послуг
		Дієвість	Своєчасний вплив на діяльність банку шляхом виявлення недоліків та прийняття ефективних управлінських рішень щодо впровадження маркетингових заходів
		Ефективність	Забезпечення банком високих результатів фінансових показників діяльності від реалізації маркетингових стратегій розвитку банківського бізнесу
		Оперативність	Забезпечення банку швидким та своєчасним аналізом кон'юнктури ринку, умов конкуренції, пріоритетів розвитку
		Конкретність	Забезпечення банку конкурентними перевагами, шляхом надання клієнтам послуг вищої якості або вищого рівня сервісу, впровадженням нових банківських продуктів та послуг

Організаційна група спрямована на реалізацію інформаційної групи принципів. Дві групи є взаємопов'язані, оскільки інформаційна група розробляє маркетингові стратегії банку, а організаційна група їх реалізовує. Дані групи принципів доповнюють одне одного, а системний підхід забезпечить ефективне функціонування, конкурентоспроможність банку та отримання прибутку.

Література:

1. Сукач О. М., Сиволап Ю. Ю. Маркетингові інструменти в системі управління банком. Економіка та суспільство. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/101/96> (дата звернення 05.05.2021 р.).
2. Ткачук В. О., Тимків А. О. Банківський маркетинг: сутність, особливості, еволюція. Економіка та суспільство. Вип. 13. 2017. С. 1244-1250.

МЕДИЧНІ НАУКИ

Кокус В. В.

*Бібліотекар сектору краєзнавчих видань
Вінницького національного медичного університету
ім. Миколи Пирогова*

М. О. ВАКУЛЕНКО – ПЕРШИЙ ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ПАТОЛОГІЧНОЇ АНАТОМІЇ ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО ІНСТИТУТУ

Кафедра патологічної анатомії Вінницького медичного інституту була створена у 1934 році прозектором М. О. Вакуленко і розміщувалася в одному із корпусів Вінницької обласної лікарні ім. М. І. Пирогова. Кафедра мала власну лекційну аудиторію, навчальну кімнату, секційну та лабораторію.

Микола Опанасович Вакуленко народився 21 вересня 1890 р. у м. Владикавказ (Північна Осетія, РФ) в родині ветеринарного фельдшера. Упродовж 1900-1909 рр. навчався у Владикавказькій гімназії. У 1909 р. переїхав на постійне місце проживання в Україну. Цього ж року вступив на перший курс медичного факультету Київського університету, який закінчив у 1914 р. Одразу після закінчення університету був мобілізований до лав Царської Армії і призначений прозектором терапевтичного відділення Київського клінічного шпиталю. Державні екзамени склав у 1916 р. Одночасно працював на кафедрі патологічної анатомії медичного факультету Київського університету. В лютому 1917 р. переведений наказом на посаду завідувача пересувної лабораторії санітарно-епідеміологічного загону південно-західного фронту Царської армії [1].

З приходом радянської влади, в січні 1919 р. був призначений на посаду завідувача прозекури і лабораторії Вінницького гарнізонного військового шпиталю, де працював до демобілізації у 1928 р. Працюючи у цьому шпиталі, у 1921 р. з метою підвищення кваліфікації упродовж трьох місяців перебував у науковому відрядженні в Київському бактеріологічному інституті [3].

У 1920 р. М. О. Вакуленко організував першу прозекутуру у Вінниці при обласній лікарні ім. М. І. Пирогова, де працював завідувачем до 1950 р. У 1922-1930 рр. за сумісництвом завідував кафедрою мікробіології у Вінницькому фармацевтичному технікумі (згодом інституті). У 1928 р. після демобілізації отримав штатне місце у Вінницькому фармацевтичному інституті, де був затверджений лектором 1-го розряду. В тому ж році був відряджений в Харківський біохімічний інститут для підвищення кваліфікації з біохімії. Після повернення вів курс біохімії у Вінницькому фармацевтичному інституті [2]. У 1929 р. організував прозекутуру у Вінницькій психоневрологічній лікарні, де за сумісництвом працював до 1941 р. Упродовж 1930-1932 рр. М. О. Вакуленко – завідувач кафедри гістології Вінницького заочного медичного інституту. Протягом 1922-1933 р. був керівником доцентського курсу мікробіології Вінницького фармацевтичного технікуму, згодом інституту [4]. У 1933 р. був відряджений у Харків на три місяці в психоневрологічну академію для вивчення патологічної анатомії мозку. Упродовж 1932-1934 рр. очолював кафедру патологічної анатомії Вінницького виробничого медичного інституту. Восени 1934 р. був призначений завідувачем кафедри патологічної анатомії Вінницького державного медичного інституту, де працював до 1948 р. У цьому навчальному закладі отримав вчене звання доцента [1].

Наприкінці 1930-х років М. О. Вакуленко підготував до захисту дисертаційну роботу “К вопросы об отложениях закисного и окисного железа в мозге”. Автор встановив, що вміст заліза та

його обмін у тканинах головному мозку хворих на психічні та дегенеративні захворювання знижений, особливо при тривалому перебігу хвороби та у старших вікових групах. При туберкульозі, малярії та сепсисі його вміст знижувався за рахунок зниження гемоглобіну у крові. За даними М. О. Вакуленка, у тканинах мозку хворих на шизофренію та деменцію переважає окисне залізо, вміст закисного заліза був вище у хворих з прогресуючим паралічем. При всіх хронічних захворюваннях науковець відзначав зниження окислювальних процесів. Однак з невідомих причин захист дисертації не відбувся [3].

Під час Другої світової війни працював на окупованій території прозектором у Вінницькій обласній лікарні ім. М. І. Пирогова. Після війни займався приватною практикою, виконував клінічні аналізи для мешканців міста. У 1950 р. перейшов на роботу до Вінницького обласного онкологічного диспансеру на посаду завідувача патогістологічної лабораторією, де працював до вересня 1962 р. Тут він виконував гістологічні дослідження біопсій після операцій. Наукові дослідження М. О. Вакуленка були присвячені переважно проблемам бактеріології, мікробіології та патологічної анатомії.

З-під пера вченого вийшли праці: “Опыт постановки реакции связывания комплемента при малярии”, “Дифференциальная окраска гонокока” (1925), “Морфология желез роста при злокачественных опухолях”, “Содержание железа в промежуточном мозге”, “Цитология плевральной жидкости и ее диагностическое значение”, “Липоидный обмен при прогрессирующем параличе в связи с реакцией связывания комплемента”, “Массовые отравления бледной поганкой и их патологическая анатомия”, “Шесть случаев отравления анабазином и изменения им вызванные в печени”, “Зоб по материалам Пироговской больницы” (1936), “Множественные поражения внутренних органов нейрофиброматозом” (1949). У 1926 р. підготував до друку монографію “Цитологическая картина плевральной жидкости”, яка так і не була опублікована [1].

Микола Опанасович приймав активну участь в громадському житті, проводив велику роботу з підготовки лікарів-патологоанатомів і лаборантів-гістологів, надавав допомогу у написанні кандидатських і докторських дисертацій, був організатором перших гістологічних лабораторій в районних центрах Вінницької області. Вчений опублікував понад 30 наукових праць, присвячених найважливішим питанням патології висипного і поворотного тифу, холери, патології нервової системи при шизофренії, прогресуючому паралічі, старечій деменції із застосуванням гістохімічних і біохімічних методів дослідження. За час роботи у Вінниці активно приймав участь у громадській роботі: був упродовж 8 років членом міському, неодноразово заміщав голову міському, тривалий час працював головою комісії сприяння держкредиту [2].

М. О. Вакуленко майже п'ятдесят років свого життя присвятив патологічній анатомії, прозекторській справі. Висококваліфікований прозектор, талановитий педагог, здібний дослідник, відрізнявся винятковою чуйністю та увагою до своїх товаришів, співробітників і учнів. Помер 8 вересня 1962 р. у Вінниці [2].

Література:

1. Архів ВНМУ, спр. 50, т. 1 : А-3, арк. 64-70.
2. Вакуленко Николай Афанасьевич [некролог] // Архив патологии, 1963. – Т. 25, № 4 – С. 95.
3. Державний архів Вінницької області, ф. Р-3822, оп. 1, спр.1, арк. 1-5
4. 125 років від дня народження Вакуленка Миколи Опанасовича // Вінниччина медична: знаменні й пам'ятні дати 2015 : календар / уклад. О. А. Юрчишина ; відп. за вип. Н. М. Кравчук. - Вінниця, 2014. - С. 38-39.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Borysova N.V.,

Ph.D., Associate Professor of the Department of Intelligent Computer Systems

Melnyk K.V.,

*Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Software Engineering and
Management Information Technologies
National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"*

Borisov V.I.,

*Teacher of technology of the Municipal budgetary educational institution
"Secondary school № 39"*

Melnyk V.I.,

Principal of the Kharkiv general education school of I-III degrees № 145

THE USAGE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES ON THE "TECHNOLOGY" LESSONS DURING A PANDEMIC

The coronavirus pandemic that began in 2020 has significantly affected all areas of human life and activities. The educational system is faced with the need to urgent and widespread implementation of information and communication technologies to provide distance learning for schoolchildren and students. Some educational institutions have used educational solutions proposed by the world-famous IT companies such as Google and Microsoft. Some institutions have used the Moodle environment, others their own programs, etc. Each teacher have forced to acquire the necessary skills to work with electronic educational environment in the shortest possible time.

All teachers from secondary school were faced with the need to adapt the teaching material for use in distance learning conditions. Teachers of the "Technology" were no exception. Some people consider this subject as unimportant and have doubts according the need to study it in school. However, this subject is necessary. It gives the opportunity for schoolchildren to apply in practice knowledge of the fundamentals of sciences, such as chemistry, physics, mathematics, computer science, biology, etc. Schoolchildren on "Technology" lessons can gain different real basic practical skills that they will need in everyday life, for example, skills in cooking, cutting and sewing, repairing clothes and shoes, using various tools, making simple repairs in an apartment. It helps to form the technological thinking of schoolchildren. Such type of thinking allows connecting the educational space and everyday life, apply the knowledge, skills, and abilities acquired at school in their daily life and immediately seeing the results of their work. Thus, the main purpose of studying the "Technology" subject by the schoolchildren is forming a base of practical skills and experience necessary for the rational organization of their own lives, creates conditions for the development of initiative, ingenuity, and flexibility of thinking. In addition, the "Technology" lessons provide schoolchildren' introduction to the various professions.

The "Technology" subject includes theoretical and practical parts like other school subjects. In distance learning, presentations and videos can be used to present theoretical material. If we talking about the practical part, it is impossible to ensure compliance with safety precautions during distance learning. Therefore, the usage of tools, such as hammer, saw, screwdriver, and chisel to make a various products from wood or metal is excluded. However, schoolchildren can use simple free 3D modeling tools and applications

for modeling and designing their future products. They can prepare their drawings and descriptions, think about materials for their manufacture can be used in the future, choose additional consumables for the manufacture of the product, etc. In addition, schoolchildren can calculate the cost of their product according to the project.

Let's present some examples of tasks on different topics of the subject "Technology" for schoolchildren of different grades, which they can do in a distance learning conditions. All topics are taken from [1], but the tasks are the authors' own development.

Fifth grade:

- the topic «The concept of machine and mechanism» – prepare a presentation about any existing machine or mechanism. Include in the presentation the history of origin / invention, description, scope, etc.;

- the topic "Design of machines and mechanisms" – prepare a complete description and sketches/drawings of any machine or mechanism of the future;

- the topic "Fashion designing" – prepare a full description and sketches/drawings of models of future clothes, mention what materials the clothes will be made of;

- the topic "Technologies of materials processing" – prepare a presentation about one of the technologies of materials processing, for example, weaving from straw, making products from clay, various types of knitting, painting fabric (batik), etc. Provide information in the presentation about the history of the technology, a description of the technology, as well as a list of materials required for the manufacture of any product using this technology, provide sketches/drawings of the product, calculate its cost;

- the topic "Technologies of patchwork sewing" – prepare a presentation about the technology of patchwork sewing, present a sketch/drawing of any product made using this technology, present the dimensions of the entire product, the dimensions of its individual parts, calculate the cost of such product;

- the topic "Application technologies" – prepare a presentation about the application technology, present a sketch/drawing of any product with an application, present the dimensions of the entire product, the dimensions of the application, calculate the cost of the product with the application.

Sixth grade:

- topic "Technologies for the buildings construction" – prepare a full description and sketches/drawings of any building of the future;

- the topic "Energy saving in everyday life" – prepare an energy saving plan for the apartment/private house where the schoolchild lives, create and keep a diary of energy consumption, where to write down what electrical appliances are used in the schoolchild's apartment/house, how much time they work per day, write out from the documents for electrical appliances their energy consumption, calculate the energy consumption of these electrical appliances for the day, week and month;

- the topic "Design of the rooms of an apartment/house" – prepare a project of an apartment/room in which the schoolchild would like to live, attach a full description and sketches/drawings;

- the topic "Ecology of the home" – ask the mother/grandmother/aunt what detergents they use to clean the apartment/house, find a description and cost of these products on the Internet, find more environment friendly analogues of these products on the Internet, their cost, make a comparison of your products and more environment friendly;

- the topic "Technological map – the main document for the manufacture of components" – find on the Internet the rules for drawing up and several examples of technological maps, prepare your own technological map of any component, product;

- the topic "Design of clothes and accessories" – prepare a full description and sketches/drawings of any model of clothing and/or accessory that the schoolchild would like to sew or make, calculate how much

fabric is needed for this product, whether additional materials will be needed to make the product, calculate the cost of the product;

- the topic “Crochet technology” – prepare a full description and sketches/drawings of any product that the schoolchild would like to crochet, calculate how many threads are needed for this product, whether additional materials will be needed to make the product, calculate the cost of the product;

- the topic “Automatic control systems. Robotics” – prepare a full description and sketches/drawings of any robot of the future.

Seventh grade:

- the topic “Plastics and ceramics” – prepare a presentation about one of the types of plastic, describe the process of its production, use, processing, disposal, indicate whether this type of plastic is dangerous for the environment;

- the topic “Computer three-dimensional design” – make a review of free programs for computer 3D design, prepare a presentation, choose one of the free programs, install it on your home computer with the permission of parents/guardians and use this program to create three-dimensional geometric shapes or some kind of three-dimensional compositions;

- the topic “Types of transport. History of transport” – prepare a presentation about one of the types of transport, describe the history of it, current state and future, present own vision of the future of this type of transport;

- the topic “Transport logistics” – for any enterprise in the city, using any available online services with maps, calculate the shortest paths from this enterprise to the nearest store from the schoolchild's place, where the products of this enterprise can be sold, submit the calculation results in the form of a short report.

Eighth grade:

- the topic “Electrical network. Receivers of electrical energy. Energy storage devices” – describe all energy storage devices that a schoolchild has at home, their technical characteristics, what they are used for;

- the topic “Technologies of culinary. Food Industry” – prepare a full description of the cafe/restaurant that the schoolchild would like to open, make his sketches/drawings, think over the menu, prepare a list of necessary employees, come up with a name and logo.

Ninth grade:

- the topic “Professional interests, inclinations and abilities” – describe the profession, job of your dreams, give its full description, make a list of educational institutions where you can get this profession, job.

From fifth to seventh grades:

- the topic “Technologies of culinary. Cooking technologies” – prepare a video about the cooking by a schoolchild under the supervision of parents/guardians.

Of course, this list of tasks is not exhaustive. This list could be supplemented. In our work, we wanted to show that it is possible to use information and communication technologies in the conditions of distance learning in any school subject.

Literature:

1. Tishchenko A.T., Sinita N.V. Technology: work program: grades 5-9. – M.: Ventana-Graf, 2017. – 158 p.

CONCEPT ACADEMIC INTEGRITY: INTERNATIONAL CROSS-INSTITUTIONAL EXPERIENCE

Along with the reform of education in Ukraine, cultural values and ethical norms in scientific and pedagogical activities are changing, new requirements, terms and concepts are being introduced. Domestic education and science underwent a significant boost in February 2016, when the information space reacted briskly to the previously unknown concept of *academic integrity*, which contained obvious components: honesty, origin, independence, professionalism, etc. [5]. To form strong and active procedure as for culture of academic integrity in Ukraine it is necessary to understand its notion and concept, to define the term clearly.

Agreeing with I.M. Serebryanska [2], we believe that the term has its origins in foreign *academic integrity*.

It is well known that the adjective *integer* from Latin is translated as “perfect, complete, integral”, and the noun *integrity* – “perfection, completeness, integrity” of the psychological state of a man, inner harmony, stability and consistency of the moral image [3, p. 12]. Definitive adjective *academic* characterizes belonging to the school / university, learning, education and thinking. This is how the category of *academic integrity* is formed. [1]. *Academic integrity* is a paramount principle in the functioning of any foreign higher education institution. Nevertheless, each institution provides its own interpretation and meaning to this concept. Let's consider some of them :

- **The University of North Carolina at Chapel Hill** : *Academic integrity* is the commitment to and demonstration of honest and moral behavior in an academic setting. This is most relevant at the university level as it relates to providing credit to other people when using their ideas. In simplest terms, it requires acknowledging the contributions of other people [6].

- **La Trobe University** : The University and wider academic community is built on shared values and norms of behaviour, including honesty, fairness and responsibility. *Academic integrity* means putting those values into practise by being honest in the academic work you do at university, being fair to others, and taking responsibility for learning, and following the conventions of scholarship [4].

- **University of Nebraska – Lincoln** : *Academic integrity* is the basis of the university's goal to enable an exchange of ideas and develop new knowledge, and it requires that individual scholars work with and true one another. Avoiding academically dishonest behaviour (plagiarism, fabrication, and falsification) is often cited as the way to promote academic integrity. But when the focus is on negative behaviors – where integrity is absent – conversations about integrity are centered on suspicion rather than trust, respect and growth [8].

- **University of Maryland** : When we talk about *academic integrity*, what we are talking about is acting according to certain principles that guide our interactions with other people and material [7].

To sum up, it can be generalized according to the acquired knowledge that *academic integrity* in foreign realities is the main goal of the educational and scientific community, based on responsibility, honesty and morality, ensures the settlement of relations between members of the educational and scientific community and their materials.

Sources:

1. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий концепт. URL: <https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chy-diyevyj-kontsept/> (sited : 30.05.2021)
2. Серебрянська І.М. Мовна експлікація концепту Академічна доброчесність» в українському освітньому дискурсі. URL : www.researchgate.net/profile/Irina-Serebranska/publication/340818789 (sited : 30.05.2021)
3. Killinger B. Integrity: Doing the Right Thing for the Right Reason. 2010. McGill-Queen's University Press., p. 12
4. La Trobe University. URL: <https://latrobe.libguides.com/academic-integrity> (sited : 30.05.2021)
5. SAIUP. Academic Integrity. URL: <http://saiup.org.ua/novyny/z-chitkymy-orientyramy-stalogo-uspihu-akademichna-dobrochesnist-yakisnoyi-osvity/> (sited : 30.05.2021)
6. The University of North Carolina at Chapel Hill. URL: <https://writingcenter.unc.edu/esl/resources/academic-integrity/#:~:text=Academic%20integrity%20is%20the%20commitment,the%20contributions%20of%20other%20people> (sited : 30.05.2021)
7. University of Maryland. URL: <https://www.umgc.edu/current-students/learning-resources/academic-integrity/tutorial/module1/story.html> (sited : 30.05.2021)
8. University of Nebraska – Lincoln. URL: <https://www.unl.edu/gradstudies/connections/five-pillars-academic-integrity> (sited : 30.05.2021)

Гончар В.Ф.,

*студент фізико-математичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ З ІНФОРМАТИКИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Сучасна педагогічна наука знаходиться в процесі постійного розвитку: в міру зміни ролі людини в культурі, економіці й усіх сферах суспільних відносин змінюються і цілі, які ставить перед собою освіта, удосконалюються педагогічні методи, з'являються нові ідеї. У теорії і практиці педагогіки в даний час існує велика кількість різноманітних концепцій, теорій, підходів до навчання, заснованих на тих чи інших освітніх цілях, на тих або інших особливостях передачі або засвоєння знань, розвитку особистості учнів.

Проблемне навчання в даний час має кілька різновидів, залежно від того, яка мета виділяється педагогом як основна.

Основною метою може стати творчий розвиток учнів, тоді педагог використовує здебільшого проблемні ситуації, що спочатку не мають однозначної відповіді, заохочує в учнів творчі спроби, віддає їм навчальну ініціативу – проблемне навчання перетворюється на інший вид навчання (А.В. Хуторський виокремлює такий підхід як концепцію евристичного навчання) [10].

Технологія проблемного навчання була широко розповсюджена у 20-30-х роках в школах та ґрунтувалась на теоретичних положеннях американського філософа, психолога і педагога Дж. Дьюї

(1859 – 1952), який у 1894 р. відкрив експериментальну школу, де замість навчання проводились ігрова та трудова діяльність.

Проблемне навчання може бути близьке до розвивального навчання, якщо його завданням є розвиток інтелекту учнів – за рахунок збільшення самостійності учнів при вирішенні проблемних ситуацій формується активна пізнавальна діяльність, досягається самостійність застосування способів розумових дій.

Під проблемним навчанням І.Я. Лернер розумів розв'язання учнями (під керівництвом учителя) нових пізнавальних і практичних проблем у системі, яка відображає освітньо-виховні цілі школи. У сучасній практиці проблемне навчання можуть визначати як «особливий тип навчання, характерною рисою якого є його, по відношенню до творчих здібностей, функція» [8].

Отже, проблемне навчання – це створення ланцюга проблемних ситуацій і керування діяльністю учнів із самостійного вирішення навчальних проблем [7, с.69].

Проблемне навчання забезпечує можливість творчої участі учнів у процесі засвоєння нових знань, формування пізнавальних інтересів і творчого мислення, високий ступінь засвоєння знань і мотивації учнів. Основою для цього є моделювання творчого процесу за рахунок створення проблемної ситуації й управління пошуком рішення проблеми. Усвідомлення і розв'язок проблемних ситуацій відбувається за учнів оптимальної самостійності учнів, але під загальним керівництвом педагога в ході спільної взаємодії. Основним поняттям проблемного навчання є «проблемна ситуація», що є інтелектуальною складністю людини, яка виникає у випадку, коли вона не знає, як пояснити певне явище, факт, не може досягти мети відомим їй способом, що спонукає людину шукати новий спосіб пояснення або спосіб дії. Проблемна ситуація обумовлює початок мислення в процесі постановки та вирішення проблем [4].

У проблемному навчанні, як і в традиційному, визнається важливість таких функцій:

- розвиток інтелекту, пізнавальної самостійності й творчих здібностей учнів;
- засвоєння учнями системи знань і способів розумової практичної діяльності;
- формування всебічно розвиненої особистості.

М.І. Махмутов виділяє основні функції проблемного навчання:

- виховання навичок творчого засвоєння знань (застосування окремих логічних прийомів і способів творчої діяльності);
- виховання навичок творчого застосування знань (застосування засвоєних знань у новій ситуації) й умінь вирішувати навчальні проблеми;
- формування і накопичення досвіду творчої діяльності (оволодіння методами наукового дослідження і творчого відображення дійсності);
- формування мотивів навчання, соціальних, етичних і пізнавальних потреб [4].

Формування творчого мислення є метою проблемного навчання. У сучасній педагогіці все частіше поширюється переконання, що репродуктивна діяльність негативно впливає на можливість подальшої творчості: як наукової, так і творчості в цілому. М.О. Холодна зазначає, що саме недостатність знань часто є стимулом для появи творчих рішень [9].

У зв'язку з цим, репродуктивна діяльність може сприяти творчості тільки у тому випадку, коли з її допомогою учні засвоюють способи діяльності, але не зміст освіти. Основною метою і функцією проблемного навчання є розвиток практичних навиків використання знань і підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу. Таким чином, знання, уміння і навички, отримані в процесі вирішення проблемних ситуацій, ефективніше фіксуються в пам'яті учня.

Література:

1. Выготский Л.С. Мышление и речь / Л.С. Выготский. – [5 изд., испр.]. – М.: Лабиринт, 1999. – 352 с.
2. Максимова В.Н. Проблемний підхід до навчання в школі: методичний посібник по спецкурсу / В.Н. Максимова. – Л., 1973.
3. Матюшкін О.М. Проблемні ситуації в мисленні та навчанні / О.М. Матюшкін. – М.: Педагогіка, 1972.
4. Махмутов М.І. Організація проблемного навчання в школі / М.І. Махмутов. – М.: Педагогіка, 1977.
5. Репкина Н.В. Что такое развивающее обучение? Научно-популярный очерк / Н.В. Репкина. – Томск: Пеленг, 1993.
6. Скаткін М.М. Проблеми сучасної дидактики / М.М. Скаткін. – М.: Педагогіка, 1980.
7. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / укладач О.Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2011. – 104 с.
8. Снапковська С.В. Проблемне навчання як засіб інтенсифікації педагогічного процесу в системі роботи кафедри педагогіки і психології [Електронний ресурс] / Сайт проекту Інтернет – конференції «Актуальні проблеми медичної освіти». – Режим доступу : <http://vgmu.vitebsk.net/intconf/sect4/10.htm>
9. Холодна М.О. Завдання інтелектуального виховання учнів в умовах сучасної школи [Електронний ресурс] / Сайт проекту «Математика, психологія, інтелект». – Режим доступу: http://fp.nsk.fio.ru/works/022/mpi/psihol_2_2.htm
10. Хуторський А.В. Евристичне навчання : Теорія, методологія, практика / А.В. Хуторський. – М.: Міжнародна педагогічна академія, 1998.

Дрозд Б. С.

*магістр Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Бартків О.С.*

КОМПОНЕНТИ ТА ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Провідним напрямом розвитку закладів дошкільної освіти в Україні є збереження здоров'я дітей, що визначає ступінь їх життєздатності, життєтворчості, можливості реалізувати свої потенційні біологічні та соціальні функції. У зв'язку з цим збереження та зміцнення здоров'я особистості визначаються пріоритетними завданнями соціальної програми нашої держави, стратегічні цілі якої визначені Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Базовим компонентом дошкільної освіти, Концепцією «Нової української школи» та іншими документами.

На сьогодні важливим є не лише володіння знаннями про здоров'я, здоровий спосіб життя та певним набором умінь і навичок, а в першу чергу усвідомлення життєвих цінностей, життєвої мети, необхідності дбати про своє здоров'я, здоров'я інших, вести здоровий спосіб життя, що є важливими складниками компетентності людини. Тому, ще з дошкільного віку потрібно в дитини формувати здоров'язбережувальну компетентність.

Поняття «здоров'язбережувальна компетентність» є інтегральним від понять «компетентність», «здоров'я», «здоров'язбереження». Здійснений аналіз поглядів учених (І. Анохіна, Є. Булич, І. Зимняя, І. Сичова та ін.) дозволив нам здоров'язбережувальну компетентність дошкільника

розглядати як здатність та готовність дитини володіти знаннями про здоров'я, усвідомлено вести здоровий спосіб життя, мотивувати себе та інших до збереження власного здоров'я та здоров'я навколишніх [2, с. 28].

Аналіз особливостей фізичного і психічного розвитку дитини в період дошкільного віку дозволяє зробити висновок про те, що цей період є сенситивним для формування основ здорового способу життя оскільки:

- спостерігається підвищена рухова активність;
- розвивається інтерес до себе, свого тіла, до нових знань;
- дитина легко підкоряється вимогам, правилам і нормам поведінки;
- у дитини формується підвищена потреба в схваленні вчинків і дій.

Відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти результатом розвитку здоров'язбережувальної компетентності є потреба дітей в опануванні способами збереження та зміцнення власного здоров'я, сукупність елементарних знань про людину та її здоров'я, здоровий спосіб життя; стійка мотивація еколого-валеологічної спрямованості щодо пізнання себе та довкілля, яка спонукає до використання навичок здоров'язбережувальної поведінки [1].

Як наголошує С. Пехарева, система дошкільних установ має широкі й різноманітні можливості для забезпечення реалізації завдань фізичного виховання дошкільників: зміцнення здоров'я; забезпечення гармонійного розвитку організму; розвиток рухових умінь, навичок і фізичних якостей; загартовування організму; прищеплення культурно-гігієнічних навичок; виховання потреби у заняттях фізичною культурою [4, с. 85]. Завдання фізичного виховання дітей дошкільного віку вчена рекомендує розділити на три групи:

- оздоровчі завдання;
- формування рухових навичок і умінь, виховання фізичних якостей;
- виховання у дітей культурно-гігієнічних навичок і вмінь здорового способу життя [4, с. 85].

III - діяльнісний. Закріплення здатностей із здоров'язбереження, набуття досвіду ведення здорового способу життя, уміння застосовувати для зміцнення свого здоров'я оздоровчу силу природи рідного краю.

II - інформативний. Оволодіння базовими уявленнями про будову свого організму, здоров'я, правила збереження і зміцнення свого здоров'я, здорового способу життя.

I - початковий. Виконання простих правил здоров'язбереження на рівні первинних умінь.

Рис. 1. Етапи формування здоров'язбережувальної компетентності дошкільників

Їх можна розв'язувати у формі фізкультурних занять (індивідуальних і групових); оздоровчо-профілактичної роботи: (вітамінотерапія, загартовування (басейн, ходьба босоніж, полоскання горла солоною водою), фітотерапія); систематичного проведення ранкової гімнастики, занять плаванням, рухливих ігор, фізкультхвилинок на заняттях, гімнастики після сну, «Годин здоров'я», логоритміки, пальчикової гімнастики, спортивних свят, дозволів, розваг, туристичні походи; організації різних

заходів за участю батьків (з використанням їхнього професійного досвіду медичного працівника, спортсмена); ознайомлення батьків з результатами навчання дітей (відкриті заняття, різні загальні заходи, інформація в куточках для батьків та ін.) тощо [4, с. 86].

Форми, зміст, способи безпосередньо пов'язані з тими віковими особливостями, які визначають своєрідність кожного етапу розвитку дитини і стають основою формування у неї певних внутрішніх установок, у тому числі і на здоровий спосіб життя [3, с. 62].

У системі роботи з формування здоров'язбережувальної компетентності дошкільників можна виділити три етапи (рис. 1).

Досвід роботи в закладах дошкільної освіти засвідчує, що ефективність формування здоров'язбережувальної компетентності залежить від позитивної мотивації дітей на здоровий спосіб життя, здоров'язбережувальної спрямованості освітнього процесу, форм та методів його організації.

Отже, щоб сформувати здоров'язбережувальну компетентність у дітей, потрібно вмотивувати їх на здоровий спосіб життя, сформувати знання про здоров'я, здоров'язміцнення та здоров'язбереження, формувати уміння й навички зі здоров'язбереження та розвивати здатність до аналізу своєї здоров'язбережувальної поведінки та діяльності. Єдність та взаємодія батьків і вихователів є необхідною умовою успішної життєдіяльності дитини, яка існує в умовах різноманітних екологічних проблем, модернізації суспільства, поширення явищ нездорового способу життя тощо.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12 січня 2021 р. // Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>.
2. Дрозд Б. Здоров'язбережувальна компетентність у системі компетентностей старшого дошкільника. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (29 квітня 2021 року) «Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації» (29 квітня 2021 року), Луцьк, 2021. 206 с. С.24-28.
3. Логвиненко О.Б. Здоровий спосіб життя як наукове інтегроване поняття. *Молодь і ринок*. 2014. № 5. С. 62–65.
4. Пехарева С. В. Формування здорового способу життя у дітей дошкільного віку. *Педагогіка. Психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорт*. № 1. 2019. С. 84-87.

Нечерда В. Б.,

*к.п.н., старший науковий співробітник
Інституту проблем виховання НАПН України*

МЕТОД «РІВНИЙ - РІВНОМУ» У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОКЛАСНИКА СУЧАСНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

В час соціокультурних змін, які відбуваються у сьогоденні України, коли національна освіта прямує до європейського освітнього простору, особливої уваги вимагає питання формування соціально успішної особистості старшокласника, що у найближчому майбутньому має стати активним учасником демократичного розвитку держави. Наразі існують вагомні вітчизняні наукові

дослідження, присвячені проблемам успішної соціалізації особистості учня, формування його соціальної успішності, розвитку необхідних для життєвого й соціального успіху якостей і навичок. Однак, аналіз філософської, психолого-педагогічної і соціологічної літератури (Ю. Бабанський, І. Бех, І. Бондарєва, О. Кононко, Л. Лабунська, В. Михайліченко, О. Романовський, Г. Тульчинський, О. Ярема) засвідчив, що такий важливий аспект, як формування соціально успішної особистості старшокласника у партнерській взаємодії закладу загальної середньої освіти і «третього сектору», зокрема, впровадження різних методів роботи у виховну практику із старшокласниками громадськими організаціями, залишається ще недостатньо дослідженим.

Сучасна молодь здебільшого орієнтована на цінності західної культури, під впливом якої і формуються її уявлення про соціальну успішність. Проте, прагнення до зовнішніх аспектів успіху, таких як високий статус у суспільстві і матеріальне благополуччя, мають обов'язково доповнюватися розвитком важливих компонентів соціалізації – моральною відповідальністю, етичним ставленням до оточуючих, соціальною компетентністю, готовністю до гармонійної взаємодії із представниками різних вікових і соціальних груп. Саме тому «Нова українська школа» покликана виховати у випускника цілісну, усебічно розвинену, здатну до критичного мислення особистість, патріота з активною позицією, інноватора, здатного змінити навколишній світ [2, с. 8].

Відтак формування соціально успішної особистості старшокласника є одним із пріоритетних завдань сучасного закладу загальної середньої освіти. Вирішення його потребує спільних зусиль самого навчального закладу та всіх ресурсів, що існують у громаді, зокрема, громадських організацій, які мають виступати ініціаторами впливу на підростаюче покоління та сприяти формуванню необхідних соціально-ціннісних якостей особистості і її соціальному розвитку. Особливо ефективною у цьому плані є діяльність тих громадських організацій, що залучають до передавання знань і навичок старшокласникам їх однолітків, упроваджуючи у свою виховну діяльність метод «рівний – рівному» або «peer-to-peer education».

Цей метод є основним у просвітницькій, тренерській, волонтерській роботі громадської організації «Міжнародна Школа Рівних Можливостей». Суть його полягає у передаванні значущої інформації у вигляді семінарів, тренінгів, бесід, інтерактивних акцій, перформансів тощо за допомогою спілкування «на рівних» підготовлених волонтерів із своїми однолітками [3, с. 63]. Це передбачає вплив членів певної групи на інших членів тієї ж групи з метою зміни системи цінностей і поведінки останніх. Транслювання необхідних «меседжів» одними і переживання й засвоєння інформації іншими в цьому випадку відбувається легше й простіше тому, що старшокласники знають особливості своєї субкультури та проблеми і прагнення молоді.

В рамках роботи із старшокласниками за методом «рівний – рівному» активісти цієї організації проводять Літні та Зимові школи, недільні школи, що готують із учнів старшого шкільного віку кваліфікованих тренерів і тренерок, здатних до самостійної роботи серед однолітків. З метою залучення до своїх кампаній якомога ширших верств населення, підготовлено і реалізовано проекти з проведення Всеукраїнських волонтерських шкіл, під час яких навчаються активісти й активістки, мобільні загони яких потім працюють у багатьох регіонах нашої країни.

Окрім того, вже упродовж декількох десятиліть в «Міжнародній Школі Рівних Можливостей» працює Гендерний Інтерактивний Театр [1]. Його вистави і сценки тривалістю 10-15 хв. відбуваються за участі невеликої кількості непрофесійних акторів переважно з числа старшокласників і використовують найбільш актуальний для цієї вікової групи матеріал сучасності. Гендерний інтерактивний театр в образній формі здійснює пропагандистську діяльність серед старшокласників шляхом проведення відкритого діалогу з широкою аудиторією. Серед найбільш

гострих тем такі, як толерантність у соціальній взаємодії, попередження насильства, профілактика шкідливих звичок, викриття тенет торгівлі людьми, розповсюдження знань про права людини, гармонія у стосунках чоловіка і жінки, гендерна рівність, місія волонтерства й ін. За результатами набутого досвіду втілено проект «Театр – у кожную школу», підсумками якого стало збільшення в закладах загальної середньої освіти шкільних театрів за участі старшокласників.

Метод «рівний – рівному» дозволяє підвищити ефективність процесу формування соціально успішної особистості старшокласника, оскільки за допомогою цього методу учні старшого шкільного віку залучаються до соціальної взаємодії, внаслідок якої реалізують спільні з оточуючими завдання. Досвід соціальної успішності набувають старшокласники у різних соціальних практиках, запропонованих «Міжнародною Школою Рівних Можливостей». Значущими у даному контексті є комунікативні навички, вміння співробітництва, соціальна активність і соціальна мобільність старшокласників.

Література:

1. Вчимося творити мир: методичний посібник / авт.колектив / за ред. Л. Є. Колос. – К.: Школа рівних можливостей, 2018. – 131 с.
2. Проект для обговорення «Нова школа: простір освітніх можливостей» / Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, В. Ковтунець, О. Макаренко, О. Малахова, Т. Нанаєва, Г. Усатенко, П. Хобзей, Р. Шиян; заг. ред. М. Грищенка. – К., 2016. – 36 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2016/08/18/nam-potriben-ne-tyuning-sistemi>.
3. Basnak J., Ortynski J., Chow M., Nzekwu E. A digital peer-to-peer learning platform for clinical skills development / Basnak J., Ortynski J., Chow M., Nzekwu E. // Canadian Education Journal. – 2017. – 8(1). – P. 59–66.

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Христина Козловська

студентка відділення «Початкова освіта»,

Перхач Людмила Петрівна,

викладачка психології

КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича»

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ОДНІЄІ З УМОВ СТАНОВЛЕННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Ключові слова: інтелект, логічний інтелект (IQ), емоційний інтелект (EQ), емоційна компетентність, емоції, молодший шкільний вік.

Складність і багатогранність функціонування сучасного суспільства, як динамічного соціального організму, зростання його системних змін зумовлюють потребу розвитку потенціалу емоційного інтелекту людини для ефективної соціальної адаптації та успішної самореалізації. Такі обставини підвищують науково-психологічний інтерес до цієї проблеми.

Емоційний інтелект є однією з головних складових у досягненні успіху в житті та відчуття щастя. Якщо упродовж XX ст. для дипломатії, науки та навчальних закладів важливим був логічний

інтелект, то у XXI ст. коли процес глобалізації охопив усі сфери життя, актуальним став емоційний інтелект і пов'язані з ним форми практичного і творчого інтелекту.

У вітчизняній психології XX століття дослідження інтелекту розвивалися в кількох напрямках: вивчення психофізіологічних задатків загальних розумових здібностей (Б. Теплов, В. Небиліцин, Е. Голубева, В. Русалов), емоційної та мотиваційної регуляції інтелектуальної діяльності (О. Тихомиров), когнітивних стилів (М. Холодна, Я. Пономарьов). Упродовж останнього часу розвиваються такі нові напрями дослідження, як особливості «імпліцитних» теорій інтелекту (Р. Стернберг), регуляторні структури (А. Піаже), зв'язок інтелекту і креативності (Е. Торренс) [3;с.13].

Емоційний інтелект відноситься до здатності сприймати, контролювати та оцінювати емоції. Деякі дослідники припускають, що емоційному інтелекту можна навчитися та зміцнити його, а інші стверджують, що це вроджена характеристика.

«Будь-хто може розлютитися - це легко, але гніватися на потрібну людину і в потрібному ступені, і в потрібний час, і з правильною метою, і в потрібний спосіб - це не в силах усіх і нелегко»[1].

У цій цитаті філософ Арістотель чудово підсумовує концепцію, яка стала гострою темою в психології, освіті та бізнесі, - емоційний інтелект.

Здатність висловлювати та контролювати емоції є суттєвою, але так само важливою є здатність розуміти, інтерпретувати та реагувати на емоції інших. Уявіть собі світ, в якому ви не змогли б зрозуміти, коли другові стає сумно чи коли колега сердиться. Психологи називають цю здатність емоційним інтелектом, і деякі експерти навіть припускають, що вона може бути важливішою за рівень IQ у загальному життєвому успіху.

Необхідно зазначити, що проблема вивчення поняття «емоційний інтелект» стає більш популярною у науковому та педагогічному середовищах, хоча в науці ще не існує його чіткого й однозначного визначення. Різні аспекти його тлумачення мали місце в усі часи під час вивчення проблеми емоційної культури людини, суспільства.

Метою нашої статті є розкриття особливостей розвитку емоційного інтелекту вивчення глибинних джерел, особливостей детермінації та форм вираження й перебігу емоційних виявів особистості.

Термін «емоційний інтелект» почали використовувати на початку 1990-х років. Американські психологи Джон Мейер (John Mayer) та Пітер Саловей (Peter Salovey) [2;с.14] почали використовувати його для сукупності позначень ступеня розвитку таких людських якостей, як: самосвідомість, самоконтроль, мотивація, вміння ставити себе на місце інших людей, навички спілкування з оточуючими. Цей термін об'єднав уміння людей розбиратися у власних думках, почуттях та контролювати власні емоції.

Дослідники припускають, що існує чотири різні рівні емоційного інтелекту, включаючи емоційне сприйняття, здатність міркувати за допомогою емоцій, здатність розуміти емоції та здатність управляти емоціями.

Сприйняття емоцій. Першим кроком у розумінні емоцій є їх точне сприйняття. У багатьох випадках це може включати розуміння невербальних сигналів, таких як мова тіла та міміка.

Міркування емоціями. Наступний рівень передбачає використання емоцій для стимулювання мислення та пізнавальної діяльності. Емоції допомагають розставити пріоритети на те, на що ми звертаємо увагу та реагуємо; ми емоційно реагуємо на речі, які привертають нашу увагу.

Розуміння емоцій. Емоції, які ми сприймаємо, можуть мати найрізноманітніші значення. Якщо хтось висловлює гнівні емоції, спостерігач повинен інтерпретувати причину гніву людини та її значення. Наприклад, якщо ваш начальник поводить себе розлючено, це може означати, що він незадоволений вашою роботою, або це може бути тому, що він отримав штраф через те, що перевищив швидкість, вирушаючи на роботу того ранку.

Управління емоціями. Здатність ефективно управляти емоціями є важливою частиною емоційного інтелекту та найвищого рівня. Регулювання емоцій та відповідь на них, а також реагування на емоції інших - це всі важливі аспекти управління емоціями.

Чотири гілки цієї моделі впорядковані за складністю: основні процеси на нижчих рівнях та більш досконалі процеси на вищих рівнях. Наприклад, найнижчі рівні передбачають сприйняття та вираження емоцій, тоді як більш високі рівні вимагають більшої свідомої участі та регулювання емоцій.

За останні роки інтерес до викладання та вивчення соціального та емоційного інтелекту зріс. Програми соціального та емоційного навчання стали стандартною частиною навчальної програми для багатьох шкіл.

Не дивлячись на те, що, як і кожна особливість людини, емоційний інтелект, певною мірою, передбачений генетично і основа для повного використання цього потенціалу закладається в дитинстві, значна кількість необхідних здатностей, якостей людини може бути розвинена. На відміну від IQ, емоційний інтелект розвивається упродовж життя. Більше того, при свідомому напрямку зусиль на розвиток, він піддається цілеспрямованому тренуванню і тут відіграє значну роль соціальне середовище. Як зазначає доктор педагогічних наук Л. Буркова факти впливу на розвиток EQ людини мають таке співвідношення:

- генотип батьків (40%);
- виховання в сім'ї (10%);
- соціальне середовище (50%) [4;с.74]

За будь-яких підходів виховання в дитинстві – один з провідних факторів становлення високого рівня EQ. Схильність батьків до аналізу та обговорення емоційних проблем сприяє кращому розумінню дитиною власних емоцій і розвитку в неї здатності до саморегуляції. В емоційно благополучних сім'ях складається особлива виховна стратегія, в основу якої покладена увага не тільки до поведінки і подій у житті дитини, скільки до її переживань.

Сучасні психологи вважають, що такі діти, з розвиненим емоційним інтелектом стають хорошими лідерами, вміють вести переговори і домагаються свого.

Особливої важливості розвиток EQ починає набувати у шкільному віці, оскільки у цей період відбувається активне емоційне відношення особистості до себе та інших. Навчальна діяльність сприяє вдосконаленню самосвідомості, здатності до рефлексії й децентралізації (вміння поставити себе на місце однокласника чи вчителя, врахувати їхні потреби та почуття).

Як показали численні дослідження, між коефіцієнтом інтелекту людини і її успіхами немає прямого зв'язку. Успіх людини, уміння будувати соціальні зв'язки та досягати поставлених цілей безпосередньо залежать від її емоційного інтелекту. Сучасні успішні люди активно застосовують не тільки логіку, а й емоції. Поширене нині поняття «бізнес-інтуїція» базується передусім на аналізі емоційної інформації, більш точної і різноманітної, ніж логічна. «Емоційний розум» працює набагато швидше, ніж неокортекс (зона кори головного мозку, що відповідає за вищі нервові функції), встигаючи обробити значно більше інформації.

На сьогодні можна з впевненістю твердити, що емоційні ресурси настільки ж значущі, як інші види ресурсів. Існує поняття «емоційний менеджмент» – управління емоційними ресурсами компанії з метою підвищення ефективності бізнесу. Саме тому значна кількість компаній уводять в програми розвитку компетенцій співробітників курси з розвитку емоційної компетентності. Вирішальним для цих організацій не є питання, що це таке EQ і для чого це необхідно компанії, а те, як його розвивати.

Отже, емоційний інтелект є головною складовою у досягненні максимального відчуття щастя та успішної самореалізації. EQ – необхідний чинник активізації розумової вправності, оскільки визнання своїх почуттів і керування ними в конструктивний спосіб збільшує інтелектуальні сили особистості. Підвищити рівень емоційного інтелекту цілком можливо, проте не за допомогою традиційних програм навчання, спрямованих на ту частину мозку, яка керує нашими раціональними ідеями, а тривала практика, зворотний зв'язок з колегами та особистий ентузіазм у прагненні змінити себе є істотним кроком на шляху до підвищення EQ і, як наслідок, – успішної самореалізації.

Звідси випливає, що емоційний інтелект – це самосвідомість, самоконтроль, соціальна чуйність та управління взаєминами між двома і більше опонентами, що позитивно впливає на розвиток особистості у сучасному суспільстві.

Література:

1. <https://uk.ecdistrictumc.org/aristotle-quotes-6079>
2. http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18490/Vasylieva_Vplyv_styliu_batkivskoh_o_vykhovannia_na_emotsiyniy_intelekt_ditei.pdf?seq
3. <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2014/12/5.pdf>
4. <file:///C:/Users/Admin/Downloads/4424-Текст%20роботи-8086-1-10-20200824.pdf>
5. Навчально-методичний посібник зі спецкурсу «Феноменологія емоційного інтелекту»
<file:///C:/Users/Admin/Downloads/Феноменологія%20емоційного%20інтелекту.pdf>

Колесник О.І.,

здобувач ОП «Психологічна реабілітація»

Донецький національний університет імені Василя Стуса,

головний спеціаліст командування (психолог)

Летичівський районний територіальний центр комплектування

та соціальної підтримки Хмельницької області

Науковий керівник: Оверчук В.А., доктор екон. н., к. психол. н., професор кафедри психології

Донецький національний університет імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

ПРОФІЛАКТИКА СИНДРОМУ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню сутності «емоційного вигорання» у військовослужбовців Збройних Сил України. З'ясовано фактори, які впливають на «емоційне вигорання» у військовослужбовців. Розглянуто особливості та етапи профілактики синдрому «емоційного вигорання».

The article is devoted to the study of the essence of "emotional burnout" in the servicemen of the Armed Forces of Ukraine. Factors that affect the "emotional burnout" of servicemen have been identified. Features and stages of prevention of "emotional burnout" syndrome are considered.

Актуальність обраної теми. Синдром емоційного вигорання є одним із засобів психологічного захисту, профілактика якого охоплює дуже широку сферу системи взаємодії людина - людина.

Служба в Збройних Силах України характеризується низкою особливостей, яка дозволяє її віднести до особливого виду державної служби військовослужбовців, спрямованої на безпосереднє забезпечення військової безпеки, пов'язаної зі збройним захистом суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності Державного кордону України.

В реальних умовах військовослужбовці піддаються постійному впливу негативних факторів, причому часто повторювані негативні емоції з ростом стажу роботи знижують психоемоційну стійкість, яка призводить до розвитку тривожності, запальності, апатії, дратівливості. Подібні прояви особистості отримали назву синдрому емоційного вигорання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Більшість досліджень синдрому емоційного вигорання проведені за кордоном (К. Армстронг, А. Брадський, С. Браун, С. Варнат, М. Ганн, С. Джексон, С. Ларсон, К. Маслач, Б. Перлман, Е. Хартман та інші).

Питанням вивчення виявленого порівняно недавно феномену «емоційного вигорання» присвячені дослідження деяких учених вітчизняних спеціалістів, а саме Т.В. Белової, С.В. Ієвльової, В.М. Косирева, О.В. Крапівіної, І.Н. Моховікова, В.Е. Орла, М.М. Скугаревської, А.Т. Шаталової та ін. У контексті механізмів психологічного захисту та саморегуляції психічної діяльності в екстремальних умовах діяльності емоційне вигорання частково розглядалось в працях К.І. Лаврової, Н.Є. Водоп'янової.

Метою статті є розкриття сутності емоційного вигорання у військовослужбовців Збройних Сил України, встановлення основних чинників синдрому емоційного вигорання та на їх основі вироблення профілактичних заходів щодо його запобігання.

Виклад основного матеріалу. Вперше термін «емоційне вигорання» або «burnout» був використаний американським психіатром Х. Фреуденбергером в 1974 році. Саме поняття «burnout» означає психологічний стан (втома, розчарування, зниження працездатності) здорових людей, що знаходяться в інтенсивному і тісному спілкуванні з клієнтами (пацієнтами) в емоційно навантаженої атмосфері при наданні професійної допомоги.

За даними ВООЗ, синдром емоційного вигорання можна визначити через три основні пункти [6]:

- втрата сили та постійне відчуття втоми: нестача та порушення сну, втрата концентрації, зниження імунітету, захворювання;
- емоційний фактор щодо роботи: негативний погляд на усі ситуації у роботі, відсутність мотивації, втрата зв'язку із колегами, негативне сприйняття світу та обставин;
- зниження професійної ефективності: неспроможність виконати якісно роботу, відчуття власного знецінення та сумніви у роботі.

Факторами емоційного вигорання у військовослужбовців Збройних Сил України можуть бути: по-перше, детальна правова регламентація діяльності співробітників, яка означає необхідність керуватися заздалегідь запропонованими правилами (наприклад, службовими інструкціями, наказами і т.д.).

По-друге, підвищена відповідальність за характер і результати своєї діяльності, коли успіхи можуть здаватися непоміченими, але майже кожна помилка стає об'єктом пильної уваги з боку суспільства та може бути карна законом. Усвідомлення професіоналом важливості прийнятих ним рішень і врахування можливих негативних наслідків цих рішень викликають у нього стан напруги і тривоги.

По-третє, психічні та фізичні перевантаження, викликані нестабільним графіком роботи, тривалим позбавленням сну, різкими коливаннями активності або, навпаки, монотонністю діяльності і тривалими чергуваннями, а також роботою в незручний або надурочний час. В таких умовах праці організм не встигає адаптуватися до швидко змінюваних умов несення служби, що знижує продуктивність діяльності і підвищує ймовірність травм і пригод [2].

По-четверте, організаційний фактор, в якій однією з причин вигорання є наявність невизначених ролевих обов'язків і відсутність точних посадових інструкцій. Нечіткий перелік службових функцій ставить співробітників у вразливу позицію. Невизначеність посадового зростання, відсутність або обмеженість можливості висунення на вищу посаду. Неприятливий морально-психологічний клімат в службовому колективі Збройних Сил України.

По-п'яте, фактор екстремальності. Військовослужбовець Збройних Сил України, виконуючи службові обов'язки, може загинути або отримати поранення, а також застосувати зброю по відношенню до іншої людини (наприклад, з метою оборони або самооборони). Постійне перебування в екстремальних умовах призводить до величезної втрати психологічної енергії і фізичних сил, до психосоматичної втоми (виснаження) і емоційного виснаження [4].

Таким чином, набуває актуальності проблема своєчасного попередження та відповідної корекції синдрому емоційного вигорання. Профілактика даного явища повинна включати безперервне психологічне просвітництво, застосування методів психологічного розвантаження у вигляді сеансів релаксації і навчання навичкам аутогенного тренування [4].

Крім цього, в якості профілактичних заходів щодо попередження синдрому емоційного вигорання у військовослужбовців Збройних Сил України можна проводити тематичні соціально-психологічні тренінги. Ефективність даного напрямку пояснюється тим, що в процесі тренінгу відбувається оволодіння певними соціально-психологічними знаннями в області корекції поведінки, а також розвиваються навички до рефлексії.

Крім перерахованих методів профілактики, необхідно проводити планові психодіагностичні заходи, спрямовані на своєчасне виявлення ознак синдрому емоційного вигорання [5].

Робота з профілактики професійного емоційного вигорання включає в себе заходи як психологічного, так і непсихологічного (організаційно-управлінського, виховного) характеру.

Попередження хворобливих психічних реакцій військовослужбовців Збройних Сил в процесі професійного спілкування – серйозне завдання психогієни [3].

Важливе значення мають такі психоаналітичні якості, як самоконтроль, самооцінка, а також стресостійкі якості особистості, фізична тренованість, вміння перемикатися і управляти своїми емоціями. Надзвичайно важливим для військовослужбовців Збройних Сил України є навик самовладання, який розглядається в психології як показник соціальної і емоційної зрілості особистості. Слід підкреслити, що самовладання – це не стільки якість особистості, скільки процес управління своєю поведінкою в екстремальній ситуації. У зв'язку з тим, що військовослужбовцю часто доводиться бути саме в таких ситуаціях, йому необхідно спеціально розвивати в собі здібності та навички самовладання.

Професійна допомога при «емоційному вигоранні» може здійснюватися у двох напрямках: робота з особами, схильними до «вигорання», і пом'якшення дії організаційного фактора.

Найважливішим принципом запобігання синдрому «емоційного вигорання» є дотримання вимог психогієни самим військовослужбовцем.

Для військовослужбовців найважливішими «необхідними властивостями» є здоров'я (фізичне і психічне), компетентність і професіоналізм.

Тому на практиці для підтримки і зміцнення здоров'я персоналу використовуються (хоча явно не в достатній мірі) індивідуальні, групові, колективні системи. Наприклад, психологічні прийоми самозахисту в ситуаціях «негативного спілкування»; кімнати і методики релаксації, психологічного розвантаження; індивідуальна і групова психотерапія; періодичні медичні огляди і надання долікарської допомоги; надання путівок за пільговими цінами в санаторії, пансіонати; заняття фізкультурою і ін. [1].

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що емоційне вигорання – це синдром постійної втоми, емоційного виснаження, який посилюється з часом. Вперше термін «емоційне вигорання» або «burnout» був використаний американським психіатром Х. Фреуденбергером в 1974 році. У сучасних умовах військовослужбовці піддаються постійному впливу негативних факторів, причому часто повторювані негативні емоції з ростом стажу роботи знижують психоемоційну стійкість, яка призводить до розвитку тривожності, запальності, апатії, дратівливості. Таким чином, набуває актуальності проблема своєчасного попередження та відповідної корекції синдрому емоційного вигорання. Профілактика даного явища повинна включати безперервне психологічне просвітництво, застосування методів психологічного розвантаження у вигляді сеансів релаксації і навчання навичкам аутогенного тренування. Систематичне використання цих методів дозволить оперативному зняттю фізичної та психологічної напруги, при якому досягається стан максимального спокою і відпочинку, а також відновлюється енергетичний потенціал особистості військовослужбовця.

Список використаних джерел

1. Водоп'янова Н.Є. Синдром вигорання: діагностика і профілактика. СПб. Пітер, 2005. 336 с.
2. Корольчук М.С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ Ніка-Центр, 2006. 580 с.
3. Корольчук М.С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ Ніка-Центр, 2006. 580 с.
4. Лаврова Валерія. Синдром вигорання: профілактика і управління: посібник для співробітників, що працюють в програмах зменшення шкоди. Мережа зменшення шкоди Центральної та Східної Європи. 2006. 86 с.
5. Макота Т.В. Особливості вивчення емоційного вигорання особового складу підрозділів спеціального призначення. Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна. 2010. № 1. С. 58–65.
6. Професійне вигорання - явище, а не хвороба: Що насправді затвердили в МКХ-11. URL.: <https://moz.gov.ua/article/news/profesijne-vigorannja---javische-a-ne-hvoroba-scho-naspravdi-zatverdili-v-mkh-11>

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Антонюк А.С.,

*научный сотрудник лаборатории агробиологии
Полесского аграрно-экологического института НАН Беларуси*

Герleckая Н.Ф.,

*к.б.н., научный сотрудник лаборатории агробиологии
Полесского аграрно-экологического института НАН Беларуси*

ВЛИЯНИЕ ПЛАЗМЕННОЙ ОБРАБОТКИ НА ПРОРАСТАНИЕ СЕМЯН МНОГОЛЕТНИХ БОБОВЫХ ТРАВ

К числу перспективных технологических мероприятий, обеспечивающих повышение урожайности сельскохозяйственных культур, относят плазменную предпосевную обработку семян. При комплексном воздействии на семена возбуждающего разряд электромагнитного поля, активных частиц плазмы, исходящих из нее лучистых и тепловых потоков изменяются свойства защитной оболочки, семядолей, эндосперма, ростковых зародышей, в результате чего повышается проницаемость поверхности семян для воды и питательных растворов, активируются внутриклеточные биохимические процессы [1].

Установлено, что плазменная обработка семян различных видов овощных, кормовых, зерновых и зернобобовых культур способствует существенному повышению их энергии прорастания, всхожести, увеличению продуктивности сельскохозяйственных растений и качества растениеводческой продукции [1–3].

Таким образом, плазма при обработке семян проявляет свойства биологически активной субстанции и позволяет регулировать и изменять свойства и качество семян, при этом она не оказывает мутагенного действия, экологически и биологически безопасна.

Целью настоящей работы являлось изучение влияния плазменной обработки на энергию прорастания и всхожесть семян, длину проростков многолетних бобовых трав.

Обработка семян проводилась в Институте физики им. Б.И. Степанова НАН Беларуси на экспериментальной установке, созданной на основе генератора переменного тока ВЧИ-62-5-ИГ-101, позволяющей возбуждать электромагнитное поле на промышленной частоте 5,28 МГц. В качестве плазмообразующего газа использовался воздух при давлении 0,7 Торр. Длительность обработки составляла 5, 10, 15 и 20 минут, в контрольном варианте обработка не проводилась. Изучалось влияние плазмы высокочастотного емкостного разряда на энергию прорастания и всхожесть семян, длину проростков клевера лугового, эспарцета песчаного, галеги восточной и люцерны коровяка. Проверка посевных качеств семян осуществлялась в соответствии с ГОСТ 12038–84 [4].

В результате проведенных исследований установлено, что плазменная обработка всех тестируемых культур обеспечивает существенное увеличение энергии прорастания и повышение лабораторной всхожести семян. Наиболее оптимальной являлась обработка продолжительностью 10 и 15 минут. Среди исследуемых культур высокие результаты получены у эспарцета песчаного: под действием плазмы высокочастотного емкостного разряда энергия прорастания увеличилась до 83%, всхожесть – до 88% при контрольных значениях данных показателей 73 и 82% соответственно. У галеги восточной разница между энергией прорастания в контрольном и опытном вариантах составила 8%, у люцерны коровяка и клевера

лугового – 5 и 6%. Плазменная обработка повысила всхожесть семян у клевера лугового с 80 до 85%, у люцерны луговой – с 78 до 83%, у галеры восточной – с 78 до 82%.

Исследования показали, что плазменная обработка оказала положительное воздействие на длину проростков многолетних бобовых трав. Этот показатель используется для определения потенциальной продуктивности растений. После обработки плазмой высокочастотного емкостного разряда со временем экспозиции 5 минут длина проростков относительно контрольных вариантов увеличилась на 8,3–12,9%, в течение 20 минут – на 4,2–9,7%. Более значительными оказались результаты при обработке семян многолетних бобовых трав продолжительностью 10 и 15 минут: длина проростков увеличилась на 14,0–32,4% относительно контроля.

Таким образом, применение предпосевной обработки семенного материала многолетних бобовых трав плазмой высокочастотного емкостного разряда продолжительностью 10 и 15 минут оказывает положительное воздействие на посевные качества семян (энергию прорастания и всхожесть) и ростовые процессы у проростков.

Литература:

1. Филиппов А.К., Федоров М.А. Плазменная обработка семян – технология XXI века // Сельскохозяйственные вести. – 2002. – № 1 (48). – С. 17–21.
2. Гордеев Ю.А., Прудников А.Д. Семена отзывчивы на плазменные нанотехнологии // Сельский механизатор. – 2011. – № 6. – С. 14–15.
3. Способ повышения урожайности среднеспелых сортов сои при использовании низкотемпературной аргоновой плазмы для предпосевной обработки семян / Синеголовская В.Т., Михайлова М.П., Васильев М.М., Петров О.Ф. // Патент на изобретение. – RU 2740815 C1, 21.01.2021.
4. ГОСТ 12038–84 Семена сельскохозяйственных культур. Методы определения всхожести. – М., 1985. – 57 с.

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Горобець Світлана Василівна,

*проф., д.т.н., проф. каф. біоінформатики,
pitbm@ukr.net;*

Кузьмініх Любов В'ячеславівна,

*асп., ас. каф. біоінформатики,
l.kuzminykh-2022@kpi.ua;*

Мізюрко Лілія Анатоліївна,

*студ. каф. біоінформатики,
liliamizyrko29.01@gmail.com*

КПІ ім. Ігоря Сікорського

ВПЛИВ ХЕЛАТУ ФЕРУМУ НА МАГНІТОФОРЕТИЧНУ РУХЛИВІСТЬ SACCHAROMYCES BOULARDII CNCM I-745

Saccharomyces boulardii CNCM I-745 є пробіотичною культурою дріжджів, входить до складу препарату «Ентерол 250», що використовується для профілактики захворювань та розладів шлунково-кишкового тракту.

Низка пробіотичних мікроорганізмів має здатність до біомінералізації біогенних магнітних наночастинок (БМН) [1, 2]. У роботі [2] було показано, що хелат заліза може підвищувати природні феримагнітні властивості мікроорганізмів. Також магнітне поле чинить стимулюючу дію на продуцентів БМН, внаслідок чого вони набувають кращих властивостей рухатись до полюсу магніту [2, 3].

Створення магнітокерованих векторів є перспективним напрямком у векторній доставці ліків (ВДЛ) [4]. Мікроорганізми, що продукують БМН використовують у ВДЛ, зокрема також і у терапії пухлинних захворювань [4, 5]. *S. bouldarii* є зручним мікроорганізмом у якості вектору [6]. Відомо, що *S. bouldarii* використовують для модифікування у адресній доставці лікарських форм, завдяки виявленню ауксотрофних мутантів [7].

S. bouldarii CNCM I-745 культивували на агаризованому середовищі в чашках Петрі протягом 48 год за температури 31 ± 1 °C. *S. bouldarii* CNCM I-745 вирощували на стандартному середовищі (контроль), та модифікували середовище і умови вирощування - із додаванням хелату феруму у концентрації 32 мг/л і за допомогою зовнішнього постійного магнітного поля для підсилення природних феримагнітних властивостей дріжджів.

При дослідженні магнітофоретичної рухливості краплю суспензії із культурою мікроорганізмів висушували на скельці, що поміщене на контактну поверхню системи двох постійних магнітів, внаслідок чого на скельці утворюється смуга із клітин дріжджів [3]. Скельце із суспензією лишали на поверхні магнітів до повного висихання, а потім вимірювали ширину утвореної смуги за допомогою мікролінійки. Також досліджували магнітофоретичної рухливість шляхом фіксації швидкості руху суспензії із *S. bouldarii* CNCM I-745 до лінії контакту системи двох постійних магнітів із використанням світлового мікроскопу Digital Microscope [3].

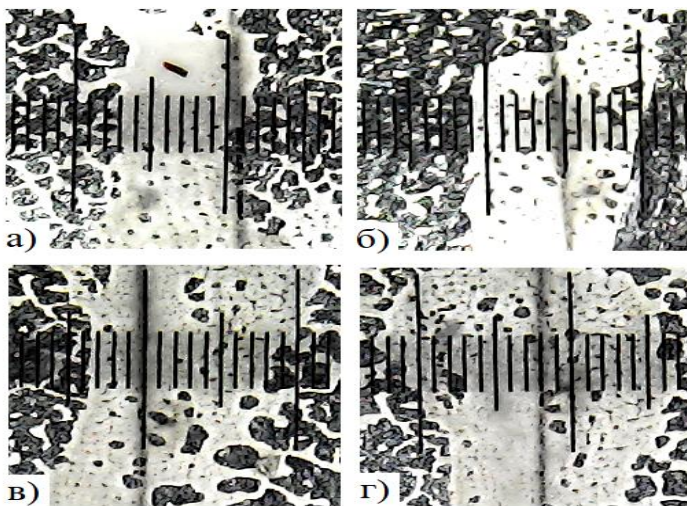

Рисунок 1 – Ширина смуги, що утворює суспензія дріжджів *S. bouldarii* CNCM I-745 на поверхні системи двох постійних магнітів: а) вирощені на стандартному середовищі (контроль); б) на стандартному середовищі у магнітному полі; в) на середовищі з додаванням хелатів феруму; г) на середовищі з хелатом феруму у магнітному полі.

На рисунку 1 представлені смуги висушеної суспензії із *S. boulardii* CNCM I-745 на поверхні системи двох постійних магнітів. Ширина смуги у зразків, вирощених на середовищі з додаванням хелатів заліза була більшою у 1,2 рази в порівнянні з контролем; у вирощених на стандартному середовищі під впливом зовнішнього постійного магнітного поля – у 1,4 рази більшою; а на середовищі з додаванням хелатів під впливом зовнішнього МП в 3,5 рази.

Результати вимірів середньої швидкості руху суспензії *S. boulardii* CNCM I-745 представлені в таблиці 1. Згідно отриманих результатів: при вирощуванні на стандартному середовищі у магнітному полі швидкість руху клітин у 1,5 рази більше ніж у контролю, на середовищі з додаванням хелатів – 1,85 рази, для середовища з хелатами у магнітному полі – у 2 рази.

Таким чином, вирощування *S. boulardii* CNCM I-745 на середовищах із хелатом феруму та у магнітному полі підвищує їх магнітофоретичну рухливість та прискорює рух клітин до полюсів магнітів. Це може бути перспективним при створенні більш ефективних магнітокерованих векторів на основі дріжджів *S. boulardii* CNCM I-745 для лікування патологій шлунково-кишкового тракту та, зокрема, пухлинних захворювань.

Таблиця 1 – Середня швидкість руху клітин до поверхні контакту системи двох постійних магнітів

Умови вирощування <i>S. boulardii</i> CNCM I-745	Середня швидкість руху клітин, мм/с
а) стандартному середовищі (контроль)	0,20
б) на стандартному середовищі у магнітному полі	0,30
в) на середовищі з додаванням хелату феруму	0,37
г) на середовищі з хелатом феруму у магнітному полі	0,40

Список використаних джерел:

1. Горобець С.В., Горобець О. Ю., Бутенко К.О., Чиж Ю.М. Біомінералізація магнітних наночастинок бактеріальними симбіонтами людини. *Медичні перспективи*, 2014. Т. 19, № 2. С. 4-12.
2. Vainshtein M. et al. Synthesis of magneto-sensitive iron-containing nanoparticles by yeasts. *J. Ind. Microbiol. Biotechnol.*, 2014. Vol. 41, № 4. P. 657–663.
3. Gorobets S.V., Gorobets O.Yu., Sharau I.V., Milenko Yu.V. Magnetically controlled vector based on *E. coli* Nissle 1917. *Cornell University, Medical Physics*, 2020, [Online].
4. Kuzajewska D., Wszolek A., Żwierello W. et al. Magnetotactic bacteria and magnetosomes as smart drug delivery systems: a new weapon on the battlefield with cancer. *Biology*, 2020. V. 9(5).
5. Marcuello C. et al. Magnetotactic bacteria: magnetism beyond magnetosomes. *IEEE Trans. Nanobioscience*, 2018. Vol. 17, № 4. P. 555–559.
6. Lazo-Vélez M.A., Serna-Saldívar S.O., Rosales-Medina M.F., Tinoco-Alvear M., Briones-García M. Application of *Saccharomyces cerevisiae* var. *boulardii* in food processing. *A review. J. Appl. Microbiol.* 2018, № 125, P.943-951.
7. Douradinha B., Batista T.M., Marques E.T., Franco G. R., B. Draft genome sequence of the probiotic yeast *Saccharomyces cerevisiae* var. *boulardii* strain ATCC MYA-796. *Genome Announcements*, 2014. №6.

ОБГРУНТУВАННЯ ДВОСЕКЦІЙНОЇ КОНФІГУРАЦІЇ КОНСТРУКЦІЇ ДЛЯ КОНТАКТНО – АКУМУЛЯТОРНОГО ЕЛЕКТРОВОЗА

На даний час головним типом тягових АКБ, які використовують при побудові електровозів є літій - іонні. Але, нажаль, одним з основним їх недоліків (а на залізниці головним) є пониження ємності за низьких температур. Це в свою чергу вносить в роботу поняття «кліматичного фактору».

Кліматичним фактором є негативний вплив природних умов, зокрема, в зимовий період на роботу тягових АКБ.

Загальновідомо, що розрядка в умовах низьких температур призводить до зниження віддаваної енергії, особливо при температурах нижче 0°С. Такий ефект обумовлений сповільненням будь - яких хімічних реакцій при пониженні температур.

Дана проблема є досить гострою, зважаючи на те, що основні країни з найбільш розвинутими мережами залізниць знаходяться в географічних поясах, де температура повітря нижче 0°С є звичним явищем.

Також вплив температури оточуючого середовища має суттєве значення на процес зарядки акумуляторів. Хімія літій - іонних акумуляторів більш чутлива до температур при зарядці АКБ, і вона є оптимальною при температурах $\sim +20^{\circ}\text{C}$, а при температурах нижче $+5^{\circ}\text{C}$ не рекомендована[1].

Одним з варіантів вирішення проблеми впливу кліматичного фактору є створення літій - іонних акумуляторів з внутрішнім підігрівом. Авторами даного рішення стали фахівці з державного коледжу штату Пенсильванія, США[2].

В якості резистивного нагрівального елемента, який підвищує температуру «нутроців» акумуляторної батареї, використовують нікель. Тонка нікелева фольга товщиною 50 мікрметрів огортає акумулятор з середини, будучи підключеною до негативної клеми. Встановлений всередині датчик температури провокує замикання ланцюга за допомогою комутатора і змушує електрони рухатись через нікелеву фольгу. Остання моментально нагрівається до високих температур, нагріваючи власне акумулятор до запрограмованих 0°С. За даними розробників, на нагрів батареї з -20°C до 0°С витрачається 30 секунд, при цьому об'єм витрат енергії вкладається в межах 3,8% ємності[2].

Але дана розробка не враховує того, що оптимальною температурою для зарядки АКБ є $\sim +20^{\circ}\text{C}$, що в свою чергу, не згадується розробниками, а також, ймовірно, вимагає більших втрат від ємності батареї на самообігрів.

Дане рішення прекрасно підійде для електромобілів, коли підзарядка відбувається в закритому гаражі, але в той же час, подібні рішення ніяким чином не зможуть допомогти на залізниці, бо не завжди є можливість загнати локомотив на підзарядку до ізольованого ангару, а тим паче, ніяк не зарадить при підзарядці АКБ на ходу від контактної мережі.

На прикладі акумуляторного електровозу Wabtec FLXDrive, можна визначити загальний недолік конструкції існуючих акумуляторних електровозів – розташування тягових АКБ у відсіках на які можливий вплив кліматичного фактору (рис.1)[3].

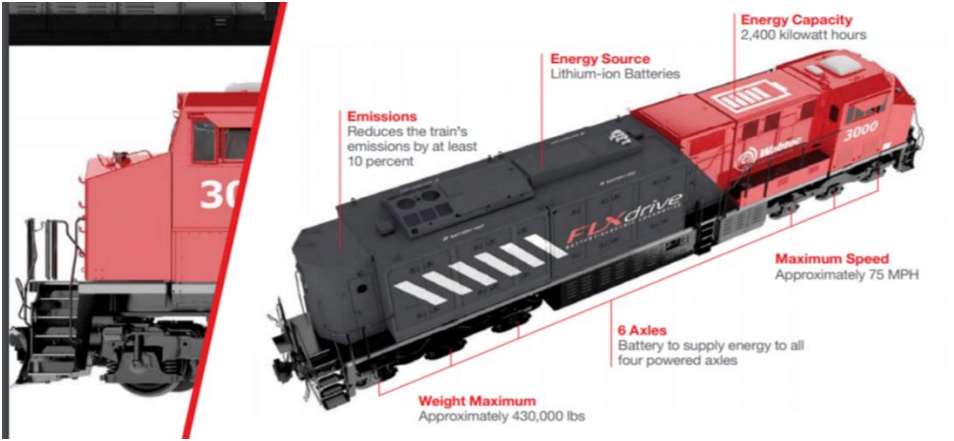

Рисунок 1. Електровоз Wabtec FLXDrive.

Той же недолік має і електропоїзд Siemens/ ÖBB Desiro ML Cityjet Eco (рис. 3)[4], створений для австрійської залізниці. В даному зразку рухомого складу, три блоки АКБ розташовані на даху середнього вагону, що в свою чергу може негативно вплинути на роботу електропоїзда в холодну пору року.

Рисунок 2. Середній вагон Siemens/ ÖBB Desiro ML Cityjet Eco з блоками АКБ на даху

Для вирішення проблеми впливу кліматичного фактору на роботу тягових АКБ та електровоза в цілому, пропонується використовувати двосекційну конфігурацію локомотива (рис.3).

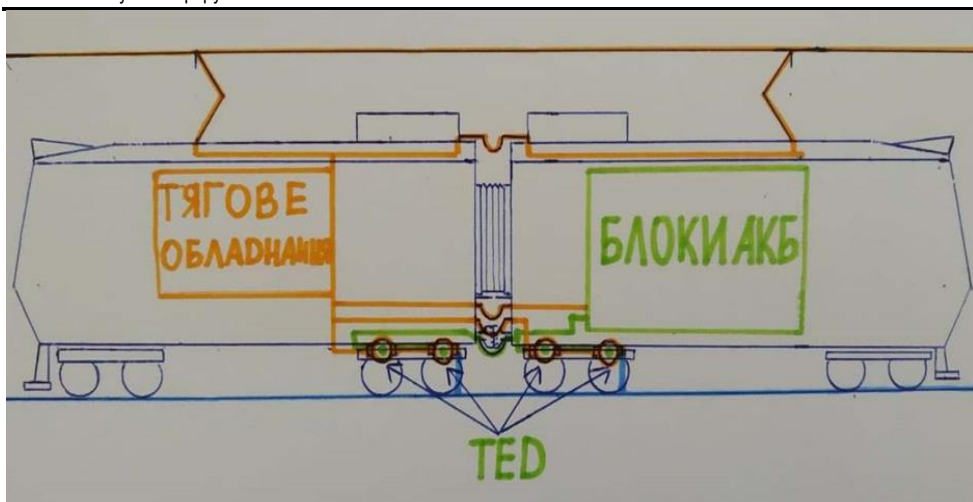

Рисунок 3. Пропонована конфігурація конструкції електровоза.

В секції «А» буде розташоване тягове обладнання, властиве двосистемному електровозу, здатному працювати, як від мережі постійного струму 3 кВ, так і змінного 25 кВ, 50 Гц. Секція «Б» в свою чергу, буде повністю зайнята тяговими АКБ, котрі будуть розташовані на місці тягового обладнання, по аналогії з секцією «А», в середині внутрішньо секційного простору. Такий підхід дозволить тримати батареї в холодну пору року за оптимального сталого температурного режиму ($\sim +20^\circ\text{C}$), котрий буде підтримуватись електричною системою обігріву на ділянках руху з живленням від контактної мережі, де буде проводитись процес зарядки АКБ. На коротких ділянках руху з живленням від АКБ, температурний режим буде підтримуватись за рахунок теплоізоляції корпусу секції електровоза, енергія на обігрів батарей не буде витрачатися, при цьому, на даному етапі шляху не обов'язково підтримувати сталу температуру повітря на рівні $\sim +20^\circ\text{C}$.

Таке рішення виключить негативний вплив низьких температур на роботу контактної – акумуляторного електровоза, що в свою чергу дозволить в повною мірою використовувати його технічний потенціал у відповідності до заданих виробником характеристик, а також дозволить позитивно вплинути на довговічність тягових акумуляторних батарей.

Література:

1. Литий-ионный аккумулятор [Електронний ресурс] // Википедія – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>.
2. Комов С. Созданы литий-ионные аккумуляторы с подогревом [Електронний ресурс] / Сергей Комов // Новый взгляд. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://newvz.ru/info/68833.html>.
3. Закорецкий И. Американская компания показала первый в мире полностью аккумуляторный электровоз [Електронний ресурс] / Илья Закорецкий // Liga.Tech. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://tech.liga.net>.
4. Siemens/ ÖBB Cityjet eco achieves approval for passenger operation [Електронний ресурс] // Urban Transport Magazine. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.urban-transport-magazine.com>.

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Горченко О.А.,

*асистент кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу
Чернівецького національного університету ім.Юрія Федьковича*

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ (НА ОСНОВІ БРИТАНСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ ХІХ СТОЛІТТЯ)

Для наукового дослідження лексико-семантичного аспекту художнього дискурсу нами виокремлено лексико-семантичні класи основних лексико-граматичних класів, а саме: іменників, дієслів, прикметників і прислівників. Аналіз і структуризація частотності вживання даних мовних одиниць у вибраних творах є *метою* наукового дослідження.

Основними творами ХІХ століття є “A tale of two cities” Чарльза Дікенса, “Stoic” Теодора Драйзера, “Jane Eyre” Шарлоти Бронте, “Emma” Джейн Остен.

Ідіостиль Чарльза Дікенса нами окреслено наступними домінантними ЛСК дієслів – «буття/існування» (453), «фізіологічна/фізична дія» (401), «комунікація/спілкування/інтернет» (213), ЛСК іменників – «фізіологічні особливості людини» (240), «частини тіла» (184), «ментальна сфера» – 180, ЛСК прикметників – «опис кількості/ваги» (127), «опис комунікативно-соціального простору» (101), «опис предмета/простору/матеріалу» – 97; ЛСК прислівників – «способу дії» (132), «часу» (120). Незначними є наступні ЛСК дієслів – «церковно-релігійна діяльність» (5), «організаційні дії» (7), «медична/косметична діяльність» (9); серед іменників – «медичина/косметологія» (13), «транспорт/інфраструктура» (7), прикметників – «опис рятувальної/медичної сфери» (2), «опис національно-територіальних ознак» (6), прислівників – «причини/наслідку» (3) [1].

У дискурсі Теодора Драйзера охарактеризовано такі ЛСК дієслів – «буття/існування» (570), «фізіологічна/фізична дія» (246), «модальність» (189), ЛСК іменників – «ментальна сфера» (254), «час» (145), ЛСК прикметників – «опис комунікативно-соціального простору» (107), «опис предмета/простору/матеріалу» – 89; ЛСК прислівників – «способу дії» (242), «часу» (115). Мінімальний обсяг складають такі ЛСК дієслів як «церковно-релігійна діяльність» (1), «фіксація» (3), «медична/косметична діяльність» (9); іменників – «національна/етнічна приналежність» (7), «засоби зв'язку/телекомунікації» (13), прикметників – «опис церковної сфери» (9), «опис їжі» (3), прислівників – «причини/наслідку» (15) [4].

Шарлота Бронте у творі «Jane Eyre» вирізняється ЛСК дієслів «буття/існування» (528), «фізіологічна/фізична дія» (346), «комунікація/спілкування» (184), ЛСК іменників – «фізіологічні особливості людини» (165), «приміщення/простір/предмети» (151), ЛСК прикметників – «опис предмета/простору/матеріалу» (115), «опис кількості/ваги» – 92; ЛСК прислівників – «способу дії» (147), «часу» (117). Незначними є наступні ЛСК дієслів як «церковно-релігійна діяльність» (4), «організаційні дії» (6), «медична/косметична діяльність» (9); іменників – «транспорт/інфраструктура» (1), «засоби зв'язку/телекомунікації» (4), прикметників – «опис церковної сфери» (8), «опис модальності» (7), прислівників – «причини/наслідку» (2)[2].

Ідіостиль Джейн Остен описано такими ЛСК дієслів як «буття/існування» (588), «фізіологічна/фізична дія» (240), «модальність» (220), ЛСК іменників – «фізіологічні особливості людини» (213), «професії/звання/титул» (212), ЛСК прикметників – «опис кількості/ваги» (139),

«позитивна/негативна ознака предмета» – 103; ЛСК прислівників – «способу дії» (352), «часу» (146). Невагомими є наступні ЛСК дієслів як «церковно-релігійна діяльність» (3), «дії природних явищ/рослин/тварин» (2); іменників – «транспорт/інфраструктура» (3), «церква/релігія» (5), прикметників – «опис кольору» (1), «опис національно-територіальних ознак» (1), прислівників – «причини/наслідку» (44) [3].

Слід зазначити, що найпоширенішими є ЛСК дієслів «буття/існування», «фізіологічна/фізична дія», іменників – «фізіологічні особливості людини», «ментальна сфера», прикметників – «опис предмета/простору/матеріалу», прислівників – «способу дії», «часу». Найменш вживаними є такі ЛСК як «церковно-релігійна сфера» і «медицина». Подальшу *перспективу* наукового дослідження вбачаємо у визначенні статистичних розрахунків даних лексико-граматичних класів для визначення індивідуальності стилю кожного автора.

Література

1. Charles Dickens. A Tale of Two Cities / Charles Dickens. – CreateSpace Independent Publishing Platform, 2016. – 330p.
2. Charlotte Bronte. Jane Eyre / Charlotte Bronte. – London: Createspace Independent Pub, 2010. – Penguin Classics, 2001. – 330 p.
3. Jane Austen. Emma / Jane Austen. – London: Wordsworth Editions, 2000 (Complete and Unabridged edition). – 358 p.
4. Theodore Dreiser. The Stoic / Theodore Dreiser. – London: Doubleday and Company, 1947. – 310p.

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

Кириченко В.В.

*к.ф.-м.н., доцент кафедри динаміки і міцності машин та опору матеріалів
Національного технічного університету України
"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського",*

Лесіна Є.В.

*к.ф.-м.н., доцент кафедри автоматики та телекомунікацій
Донецького національного технічного університету*

ПРО НЕТРИВІАЛЬНУ РОЗВ'ЯЗНІСТЬ ПЕРШОЇ КРАЙОВОЇ ЗАДАЧІ В КРУЗІ ДЛЯ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОГО РІВНЯННЯ З ПЕРЕСТАВНИМИ МАТРИЧНИМИ КОЕФІЦІЄНТАМИ

Для диференціального рівняння з матричними коефіцієнтами та однорідним за порядком диференціювання символом (без молодших членів)

$$Lu \equiv \left(\sin \phi_1 \frac{\partial}{\partial x_1} + \cos \phi_1 \frac{\partial}{\partial x_2} \right) \left(\sin \phi_2 \frac{\partial}{\partial x_1} + \cos \phi_2 \frac{\partial}{\partial x_2} \right) u = 0 \quad (1)$$

розглянемо задачу Діріхле

$$u|_{\partial K} = 0 \quad (2)$$

у просторі Соболева $H^{2,n}(K) = [H^2(K)]^n$ вектор-функцій, де $K = \{x \in \mathbb{R}^2 : |x| < 1\}$ – одиничний круг з межею ∂K . Припустимо, що ϕ_1 і ϕ_2 – комутуючі комплексні $n \times n$ -матриці, $\phi_0 = \phi_2 - \phi_1 \neq 0$ – їх різниця. Через $l(\xi) = (a^1 \cdot \xi)(a^2 \cdot \xi)$ позначимо невідроджений матричний символ диференціального оператора $L\left(\frac{\partial}{\partial x}\right) = (a^1 \cdot \nabla)(a^2 \cdot \nabla)$.

Зауважимо, що рівняння $au''_{x_1 x_1} + bu''_{x_1 x_2} + cu''_{x_2 x_2} = 0$ (з комутуючими комплексними невідродженими матрицями у якості коефіцієнтів) можна привести до вигляду: $(a^1 \cdot \nabla)(a^2 \cdot \nabla)u = 0$, де $a_1^1, a_2^1, a_1^2, a_2^2$ – такі комутуючі матриці, що матриця $(a_1^j)^2 + (a_2^j)^2, j=1,2$, має обернену. Зокрема, в нашому випадку $a^1 = (\sin \phi_1, \cos \phi_1), a^2 = (\sin \phi_2, \cos \phi_2)$.

Введемо до розгляду ортогональні по відношенню до a^j вектори $\theta^j = (-a_2^j, a_1^j) = (-\cos \phi_j, \sin \phi_j), j=1,2$. Слід відзначити, що, відповідно до прийнятих позначень, $tg \phi_j = a_1^j \cdot (a_2^j)^{-1}, j=1,2$. Це означає, що матриці ϕ_1 і ϕ_2 існують лише тоді, коли жодне з характеристичних чисел $\lambda_k^{(1)}$ та $\lambda_k^{(2)}, k=\overline{1,n}$, матриць $a_1^1 \cdot (a_2^1)^{-1}$ і $a_1^2 \cdot (a_2^2)^{-1}$ не дорівнює відповідно $\pm i$. Цей факт пов'язаний із тим, що у скалярному випадку рівняння $tg \varphi = \pm i$ не має розв'язків.

Теорема [1]. *Задача Діріхле (1), (2) має нетривіальний розв'язок у просторі $H^{2,n}(K)$ тоді і тільки тоді, коли існує такий натуральний номер $N \geq 2$, при якому виконується рівність:*

$$\det[\sin N(\phi_2 - \phi_1)] = 0. \quad (3)$$

Якщо умова (3) є справедливою, то існує злічена кількість лінійно незалежних векторно-поліноміальних розв'язків.

Зауваження. Легко показати, що подібна задача Діріхле в області, обмеженій еліпсом, за допомогою лінійної заміни зводиться до задачі у крузі, і міркування, які наводяться вище, дослівно переносяться на вказаний випадок.

Дійсно, при наявності задачі

$$Lu \equiv \left(\sin \phi_1 \frac{\partial}{\partial x} + \cos \phi_1 \frac{\partial}{\partial y} \right) \cdot \left(\sin \phi_2 \frac{\partial}{\partial x} + \cos \phi_2 \frac{\partial}{\partial y} \right) \cdot u(x, y) = 0, \quad u(x, y)|_{\partial \Omega} = 0$$

у просторі $H^{2,n}(\Omega) = [H^2(\Omega)]^n$, де ϕ_1 і ϕ_2 – комутуючі комплексні $n \times n$ -матриці, $\Omega = \left\{ (x, y) : \frac{x^2}{p^2} + \frac{y^2}{q^2} < 1 \right\}, \partial \Omega = \left\{ (x, y) : \frac{x^2}{p^2} + \frac{y^2}{q^2} = 1, p \geq q > 0 \right\}$ – еліпс, вводимо заміну змінних $x = p\xi, y = q\eta$, після чого приходимо до постановки:

$$\left(\frac{1}{p} \sin \phi_1 \frac{\partial}{\partial \xi} + \frac{1}{q} \cos \phi_1 \frac{\partial}{\partial \eta} \right) \left(\frac{1}{p} \sin \phi_2 \frac{\partial}{\partial \xi} + \frac{1}{q} \cos \phi_2 \frac{\partial}{\partial \eta} \right) \vartheta(\xi, \eta) = 0,$$

$$\vartheta(\xi, \eta)|_{\partial K} = 0,$$

причому $K = \{(\xi, \eta) : \xi^2 + \eta^2 < 1\}$ – одиничний круг з межею ∂K .

Література:

1. Лесіна Є.В. Про задачу Діріхле для диференціального рівняння з комутуючими матричними коефіцієнтами / Лесіна Є.В. // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка (серія «Математика. Механіка»). – Київ, – вип.1 (33). – 2015. – С.32-37.

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Великий Юрій Миколайович

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Білієнко Єлисей Геннадійович,

курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для органів

досудового розслідування

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЯКА ТЕХНІКА СТРІЛЬБИ НАЙБІЛЬШ ЕФЕКТИВНА: ПРИЦІЛЬНА ЧИ НАПРАВЛЕНА ?

Уявна простота виконання пострілу з вогнепальної зброї приховує той факт, що наслідком стрільби повинно бути не випадкове влучення, а гарантована поразка цілі. Стійкі навички влучної стрільби формуються в результаті правильного поставленого навчання, системних тренувань і постійної практики.

Відповідно до вимог п. 3 розділу 1 Курсу стрільб для поліцейських 2019 року (далі – Курс стрільб) практичні стрільби повинні проводитись для формування та вдосконалення навичок швидкісної, влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях, в обмежений час, з різних положень у русі [2].

У закладах вищої освіти зі специфічними умовами під час навчання курсантам необхідно відпрацьовувати 5 індивідуальних вправ для першої категорії і 16 вправ – другої, які визначено Курсом стрільб.

Індивідуальні вправи для цих категорій передбачають виконання вправ з відстані 7, 10, 15, 25 метрів, з простою, складною реакцією, з обмеженням і без обмеження часу, зі зміною магазинів, з перенесенням вогню, після фізичного навантаження, недостатнім освітленням та різних положень [2].

Чисельними спостереженням за виконанням курсантами практичних вправ цього Курсу стрільб встановлено, що маючи відмінні навички виконання одних вправ ще не гарантує їм отримання навіть позитивної оцінки під час зміни умов виконання, наприклад з обмеженням часу.

Разом з цим, аналіз результатів виступу спортсменів – стрільків на змаганнях вищого рівня підтвердили ці спостереження. Стрілки, які мають високі результати у вправах без обмеження часу можуть показувати вкрай слабкі результати саме у вправах з обмеженням часу.

У зв'язку з цим, виникає потреба проаналізувати пріоритет яких умінь і навичок доцільно формувати та розвивати у майбутніх поліцейських для правомірного застосування крайнього примусового заходу – вогнепальної зброї під час виконання ними посадових обов'язків.

Проаналізувавши стійки стрільків під час виконання різноманітних вправ можна констатувати, що вправи виконуються з триманням пістолету однієї або двома руками. Кожен вид стрільби має свої особливості та відповідні техніки, які знайшли своє відображення в теорії стрільби. Одже, за способами виконання стрільбу можна поділити на прицільну або направлену (темпову) [3,4,5].

Будь-який постріл складається з таких послідовних дій: прийняття позиції для стрільби, заряджання зброї та технічно правильного виконання пострілу.

Місце, вибране для стрільби, повинно забезпечувати найбільший комфорт для стрілка. Стійки, в яких стрілок утримує пістолет однією рукою використовуються в основному для ведення прицільної стрільби. Стійки, в яких стрілок тримає пістолет двома руками передбачені для ведення темпової стрільби. Дворучний хват дозволяє краще контролювати зброю і швидче повертати її на лінію прицілювання після пострілу. Аналіз свідчить, що існує понад десять стійок для стрільби з двох рук. Однак, серед них основними є стійка Вівера та «Ізраїльська» стійка, усі інші – це варіанти двох вищевказаних. Головними відмінностями цих стійок є розташування стрілка відносно лінії вогню [3,4,5].

У кожній техніці стрільби є своє переваги і недоліки. Підбір техніки стрільби проводиться індивідуально для кожного стрільця, з урахуванням його здібностей, володіння технікою стрільби, фізичного та психологічного стану, освітлення, обмеження часу, місця стрільби. Для того, щоб виконувати як прицільні, так і направлені прийоми стрільби, треба досягти найкращої позиції для стрільби, кожен стрілок повинен зайняти найбільш вигідне та стабільне положення для стрільби, залежно від його індивідуальних особливостей і одночасно досягти стійкого положення для стрільби [3,4,5].

Крім цього, процес навчання повинен враховувати та моделювати особливості несення служби, вимоги діючих Законів, наказів і Інструкцій. Саме з цього приводу, здійснено аналіз вимог діючого Закону України «Про Національну поліцію» (далі - Закону) в частині застосування крайнього заходу примусу – вогнепальної зброї.

Слід зазначити, що примусові заходи – це дія або комплекс дій, що обмежують певні права і свободи людини, необхідні для припинення протиправних дій, небезпечні для життя та здоров'я поліцейського або інших осіб [1].

Під час презентації переозброєння сучасної поліції в місті Києві колишній голова Національної поліції Сергій Князев заявив, що головне завдання сучасного поліцейського не лишати життя злочинця, підозрюваного або правопорушника, а зупинити його та передати суду [6,7].

З метою індивідуалізації відповідальності (ч. 2 ст. 33 КУпАП) посадова особа перед застосуванням зброї повинна враховувати низьку факторів: характер правопорушення, його індивідуальні особливості, ступінь вини, майновий стан, урахувати конкретну ситуацію, обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність особи [8].

Відповідно до вимог ч. 4 ст. 46 Закону поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю у виняткових випадках. Також, відповідно до вимог Закону поліцейський зобов'язаний негайно припинити застосування заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату (ст. 42) [1].

Згідно до вимог ч. 7 ст. 29 Закону поліцейський захід примусу повинно припинити, якщо досягнуто мету його застосування, та неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні цього заходу [1].

Висновок. Поліцейський під час виконання повноважень є представником Держави. Отже, враховувати вимоги сьогодення поліцейський за жодних обставин не може застосовувати крайній захід примусу, не визначений Законом, повинен утримуватися від застосування вогнепальної зброї, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи. Головна мета під час застосування зброї не позбавляти життя злочинця (правопорушника), а намагатись його зупиняти.

Враховуючи ці обставини можна зробити висновок, що застосування направленої (темпової) стрільби є не ефективною. Застосування крайнього примусового заходу поліцейським повинно бути виваженим. Спроможність подавляти вогневою міццю супротивника – це тактика дій, яка повинна використовуватись під час проведення бойових дій або активного збройного опору чи нападу. Головна мета поліцейського завдати мінімальну шкоду особі. Тому, для виконання поліцією своїх посадових обов'язків, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, буде найбільш ефективним використання техніки прицільної стрільби. Навчання цієї техніки стрільби повинно бути базовим під час формування умінь і навичок у курсантів на заняттях з вогневої підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 2.07.2015 № 580-VIII, чинний, поточна редакція — редакція від 17.03.2021, підстава - 1231-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>. (Дата звернення 02.06.2021).
2. Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських: наказ МВС України від 26.04.2019 року № 334.
3. Вогнева підготовка. Підручник. Балик А.Б., Гуславський В.С., Криволапчук В.О., Подгорний В.В., Фефелов О.М. Луганск. 2009. 663 с.
4. Приемы стрельбы из пистолета: практическое пособие. Потапов А.А. Москва: ФАИР-ПРЕСС, 2002. 576 с.
5. Вогнева підготовка. Навчальний посібник. Глуценко В.Ф., Колоколов А.О., Мельник Ю.В., Безносюк Л.В., Мовчан А.В., Кузьмін В.І. «ДТП». 1998. 149 с.
6. Ікрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України. Вячеслав Масний. Київ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2701772-z-novou-zbroeu-dla-ukrainskih-policejskih-ne-vse-cisto.html> [с. 2-4]. (Дата звернення 02.06.2021).
7. Інформаційний портал власника зброї. Зберегти життя порушнику. URL: <https://zbroya.info/uk/user/7b3fe81d6b90490a95c7de7596e9a5/> [с. 4-5]. (Дата звернення 02.06.2021).
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Документ 8073¹-X, чинний, поточна редакція — редакція від 17.03.2021, підстава - 1231-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (Дата звернення 02.06.2021).

Тарасевич Юрій Вікторович,

*аспірант кафедра адміністративного та кримінального права
Дніпропетровського Національного університету імені Олеся Гончара
Начальник відділу організаційно-методичної роботи та координації
діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності
Дніпропетровської обласної прокуратури,
ORCID ID : 0000-0003-4414-958X*

ЗАКОННІСТЬ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ПРИНЦИП ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ ОРГАНАМИ ПОЛІЦІЇ

Будь-яка діяльність ґрунтується на певних принципах, а якщо це стосується протидії злочинності, то базування на основоположних засадах є необхідною умовою функціонування правового суспільства. Як відомо, принципи – це керівні, основоположні ідеї, засади, вимоги на якихбудеться певний процес, діяльність, явище. У нашому випадку ці принципи є основними ідеями, вимогами, на яких базується протидія злочинності. До таких засад(відповідно до Закону України «Про Національну поліцію») належать:верховенство права, дотримання прав і свобод людини, законність,відкритість та прозорість та ін.

Це дослідження буде присвячена саме принципу законності, адже без нього неможливо забезпечити дотримання правопорядку, він нерозривно пов'язаний з іншими засадами.

Питання принципів протидії злочинності органами поліції досліджувалися у юридичній науці такими науковцями: О. Авдєєвою, О. Безпалою, А. Васильєвою, К. Мельником, Т.Мінкою, О. Пономарьовим, В. Сокуреном, О. Юхно та ін. Проте й дотепер потребує дослідження питання визначення поняття та змістовної характеристикитакого основоположного принципу протидії злочинності органами поліції як законність.

Важливість аналізованого принципу протидії злочинності підтверджується наявністю окремої статті у Законі України «Про національну поліцію», що має назву «законність». Так, у ст. 8 цього Закону вказано, що «поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України» [5]. Отож, такі акти є підґрунтям діяльності поліції, відступ від положень яких може вважатися порушенням законності. Проте, як бути із міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою? Видається, що дотримання їх є також вимогою принципу законності. Проте, будемо вважати, що законодавець включив такі договори до поняття «закон», адже у юридичній літературі висловлюється думка, що договори, угоди ратифікуються за допомогою Закону України, тим самим ми можемо вважати їх частиною вітчизняного законодавства. До прикладу, «Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про взаємну охорону інформації з обмеженим доступом» підписана у 2015 році, а ратифікована Законом № 1536-VIII від 21.09.2016.

Проте виникає наступне питання – як бути із підзаконними нормативно-правовими актами, які, як відомо, приймаються на основі закону, відповідно до закону і для його виконання? Там можуть міститися деталізовані приписи закону, які необхідно виконати, якщо буде порушено певну підставу, недотримані повноваження, або певні дії здійснено не у спосіб, визначений у підзаконному акті, це, на глибоке переконання, є недотриманням принципу законності. Тому законодавцю варто було б записати, що «поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією, законами та підзаконними актами України».

Більше того, законність має відображатися у право реалізації та правозастосуванні працівників поліції. Так, у аналізованій ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що «поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази» [5]. Подібне положення міститься у ст. 60 Конституції України, де вказано, що «за віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу настає юридична відповідальність» [2]. Виконання наказу згідно з чинним законодавством буде законним за таких умов: виконавцем наказу чи розпорядження може бути лише особа, підлегла особі, яка видала наказ чи розпорядження; наказ або розпорядження, належним чином видані, є обов'язковими для виконавця; виконання наказу чи розпорядження не завдало шкоди право охоронюваним інтересам; наказ або розпорядження не повинні бути заздалегідь незаконними для виконавця [1, с. 36].

Вкрай важливо, щоб у суспільстві, керованому верховенством права, поліція проводила лише законні операції. Із параграфу 3 Європейського кодексу поліцейської етики випливає, що законність її операцій оцінюється не тільки з погляду національного права, але і з погляду міжнародних стандартів з прав людини. Параграф 38 цього ж Кодексу накладає на поліцію обов'язок *ex-officio* перевіряти законність своїх операцій до і під час їх проведення: «Поліція завжди повинна пересвідчуватися у правомірності своїх запланованих дій». Цей принцип застосовується до поліції як організації, а також до її посадових і службових осіб [3, с. 31].

У ч. 3 ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію» також вказано, що «накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України» [5]. У Законі України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» зазначено, що «наказ може віддаватися усно чи видаватися письмово, у тому числі з використанням технічних засобів зв'язку» [4]. Можна вважати, що наказ у ч. 2 та 3 ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію» включає в себе не лише наказ у письмовій, але й усній формі. Проте тут постає проблема у доведенні незаконності такого усного наказу, що потребує додаткового окремого наукового дослідження.

У контексті ч. 2 та 3 ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію» також постає питання – чи до таких актів належать лише накази, розпорядження, доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, або ж до них можна віднести усні та письмові вказівки, вимоги, які також можуть бути незаконними, а виконання їх обмежуватиме чи порушуватиме права та інтереси особи чи громадянина, та правопорядок в цілому? Зокрема, вабз. 2 ч. 3 ст. 62 аналізованого Закону вказано про письмові чи усні вказівки, вимоги, доручення. Видається, що ці акти (усні та письмові) також можуть зараховуватися до таких, що потребують дотримання законності.

Тому варто внести зміни у ч. 2 та 3 ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію», доповнивши «накази, розпорядження» ще такими формами як «доручення, вказівки та вимоги» (ч. 2), а також «вказівки та вимоги» (ч. 3). Також необхідно додати до ч. 3 ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію», окрім Конституції та законів України також «*підзаконні акти*», доцільність цього була обґрунтована раніше.

Отож, варто внести вищеназвані корективи до ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію», адже це допоможе покращити праворегулювання в цілому, а також усуне суперечності.

Одним із принципів законності є неприпустимість протиставлення законності і доцільності, адже законність має найвищу доцільність. Тому, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Варто погодитися з думкою, висловленою у юридичній літературі, що не можна відкидати закон, не виконувати його, керуючись міркуваннями життєвої доцільності (місцевої, індивідуальної та ін.), тому що такі міркування враховуються в законі. Правові закони самі володіють вищою суспільною доцільністю. Доцільність закону означає необхідність вибору суворо в рамках закону найоптимальніших (таких, що відповідають цілям і завданням суспільства) варіантів здійснення правотворчої діяльності і діяльності з реалізації права [3, с. 32].

Отже, законність як принцип протидії злочинності органами поліції можна трактувати як основоположні ідеї діяльності поліції, що полягають у суворому та неухильному дотриманні, реалізації та застосуванні нормативно-правових актів, а також міжнародних договорів; виконанні лише законних наказів, розпоряджень, доручень, вказівок та вимог.

Література:

1. Закон України «Про Національну поліцію» : наук.-практ. комент. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка]. – Харків, 2016. – 408 с.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.
3. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Кол. авт.; кер. авт. кол. д.ю.н., доц. Т.П. Мінка. – Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 480 с.
4. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>.
5. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.